

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

«До друку та в світ дозволяю»

проректор з наукової, інноваційної
і міжнародної діяльності

професор С. В. Бережна

Марченко В. В.

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної
дисципліни «Державне право зарубіжних країн»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право

Рекомендовано редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
протокол № 12 від 06 грудня 2024 р.

Харків – 2025

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Марченко В. В.

До 220-ї річниці з дня заснування університету

***Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право***

Харків – 2025

УДК 342

Укладач: Марченко В. В. –професор кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктор юридичних наук, професор.

Рецензенти:

Синявська О. Ю. – професор кафедри правоохоронної діяльності ННІ №5 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Шевченко Л. А. – доцент кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, кандидат юридичних наук, доцент.

Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Державне право зарубіжних країн» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2025. 88 с.

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 12 від 06 грудня 2024 р.

Видано за рахунок укладача

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
© Марченко В. В.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Програма навчальної дисципліни.....	7
Структура курсу.....	13
Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи.....	14
Література.....	87

ВСТУП

Вивчення державного права зарубіжних країн дає студентам глибоке розуміння того, як різноманітні правові системи організують державну владу, забезпечують верховенство права та захищають основні права. Досліджуючи конституційно-правові характеристики різних країн, студенти отримують цінну інформацію про спільні риси та розбіжності в моделях управління, правових традиціях і підходах до вирішення суспільних проблем.

Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи мають на меті спрямувати студентів через систематичне вивчення державного права зарубіжних країн, сприяючи всебічному та тонкому розумінню порівняльно-правового аналізу. Рекомендації наголошують на критичному погляді на взаємодію з основоположними принципами, структурами та функціями конституційних систем у різних державах, а також підкреслюють історичні, культурні та політичні фактори, які їх формують.

Цілями методичних рекомендацій є:

1. Всебічне розуміння: надати студентам знання про те, як діють конституції та правові системи в різних країнах, підкреслюючи їхнє значення для державного управління, захисту прав людини і громадянина.

2. Порівняльний аналіз: розвивати здатність аналізувати та порівнювати різні форми держави, функціонування системи органів державної влади.

3. Критичне мислення та застосування: заохочувати студентів критично оцінювати ефективність різних конституційних рамок у вирішенні сучасних викликів, таких як політична стабільність, соціальна справедливість та економічний розвиток.

4. Глобальна перспектива: розвивати глобальний світогляд шляхом вивчення впливу міжнародних норм, регіонального співробітництва та транскордонних правових тенденцій на національні правові системи.

5. Підготовка до практичної роботи: підготувати студентів до кар'єри на державній службі, у міжнародних організаціях, наукових колах або юридичній практиці, акцентуючи увагу на застосуванні порівняльно-правових знань для розробки політики, правової реформи та прийняття судових рішень.

Рекомендації пропонують поетапний підхід до вивчення державного права зарубіжних країн, починаючи з фундаментальних понять і просуваючись до поглибленого порівняльного аналізу. Матеріали висвітлюють взаємодію між правом, політикою, історією та культурою, заохочуючи студентів розглядати ширший контекст, у якому діють правові системи.

В епоху глобалізації та взаємозв'язку розуміння конституційних і правових систем зарубіжних країн має вирішальне значення для вирішення транснаціональних викликів і сприяння міжнародній співпраці. Вивчаючи, як різні держави організують і здійснюють владу, студенти отримують глибше уявлення про різноманітність моделей управління та принципів, що лежать в їх

основі. Ці знання особливо цінні для формування правових і політичних реформ, сприяння верховенству права та внеску в глобальний правовий дискурс.

Завдяки систематичному вивченню державного права зарубіжних країн студенти не тільки покращують свою юридичну кмітливість, але й розвивають аналітичні та міжкультурні навички, необхідні для орієнтування в складнощах глобалізованого правового середовища. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи розроблено для того, щоб підтримати студентів у засвоєнні цієї важливої дисципліни, дозволяючи їм стати поінформованими та вдумливими учасниками розвитку конституційно-правових і політичних систем як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Правове регулювання конституційно-правових інститутів в зарубіжних країнах

Тема 1. Предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн. Державне право зарубіжних країн як галузь права, наука і навчальна дисципліна. Співвідношення понять «державне» і «конституційне» право. Державне право як основна галузь права кожної країни. Предмет і метод державного права. Система державного права. Конституційно-правові інститути. Конституційно-правові норми. Конституційно-правові відносини в зарубіжних країнах. Суб'єкти конституційно-правових відносин. Джерела державного права. Місце і роль державного права в правових системах. Основні тенденції розвитку державного права зарубіжних країн. Фактори, що визначають розвиток державного права. Вплив міжнародної інтеграції і міжнародного права на політичні інститути і конституційне право різних країн. Державне право як наука і навчальна дисципліна.

Тема 2. Конституції сучасних зарубіжних країн. Поняття конституції. Загальне й особливе в зарубіжних конституціях. Основні риси й особливості післявоєнних конституцій зарубіжних країн (Італія, Франція, ФРН, Японія). Зміст конституцій. Співвідношення конституцій і дійсності. Класифікація конституцій. Форма і структура конституцій. Мова і стиль конституцій. Порядок прийняття, зміни і скасування конституцій.

Тема 3. Конституційні принципи економічної, соціальної і політичної систем в зарубіжних країнах. Співвідношення понять суспільство, суспільний лад, суспільна система. Класифікація зарубіжних країн за рівнем соціально-економічного розвитку і характеру політичного ладу. Конституційні принципи правового регулювання економіки. Плюралізм форм власності. Державне регулювання економіки. Конституційні положення про соціальну структуру суспільства. Середній клас.

Тема 4. Основи правового положення особистості в зарубіжних країнах. Особистість, суспільство і держава. Громадянство (підданство), порядок його набуття і втрати. Апатриди і біпатриди. Режим іноземців. Притулок, висилка з країни, видача іноземній державі. Політична правоздатність і дієздатність. Сутність демократичних прав і свобод. Класифікація прав і свобод. Особисті права і свободи. Соціально-економічні права. Політичні права і свободи. Механізми захисту прав і свобод громадян.

Тема 5. Форми держави в зарубіжних країнах. Різноманіття форм сучасних держав і його причини. Форми правління. Монархія - поняття і сутність. Основні ознаки монархії. Роль монархії в розвинутих країнах. Парламентарна монархія і її ознаки. Дуалістична монархія і її ознаки. Виборна монархія в Малайзії. Республіка - поняття і сутність. Ознаки республіканської форми правління. Президентська республіка і її ознаки. Парламентарна республіка і її ознаки. Змішані форми правління. Форми державно-

територіального устрою в зарубіжних країнах. Унітарні держави. Правове положення адміністративно-територіальних одиниць. Централізовані держави. Форми контролю центральної влади над органами місцевого самоврядування. Відносно децентралізовані унітарні держави. Особливості автономії в Італії. Федерація - поняття, ознаки, основні риси. Правове положення суб'єкта федерації (штату, землі, провінції, кантону). Основні системи розподілу компетенції між союзом і суб'єктами федерації. Юридичний і фактичний розподіл компетенції між союзом і суб'єктами федерації. Загальні риси й основні особливості положення органів влади і управління суб'єктів федерації в США, ФРН і Індії. Механізм контролю центральної влади за діяльністю органів влади і керування суб'єктів федерації. Основні тенденції розвитку сучасної федерації. Сучасні теорії федералізму. Автономія в зарубіжних країнах.

Тема 6. Політичні режими в зарубіжних країнах. Поняття політичного режиму і його різновиду. Демократичний політичний режим – поняття, основні ознаки і сутність. Антидемократичний політичний режим – поняття, види, основні ознаки і сутність. Фашизм – поняття, сутність, причини появи. Характерні риси й ознаки фашизації. Загальна тенденція до військово-бюрократичної централізації при фашизмі. Вплив змін у політичному режимі на форму держави.

Тема 7. Політичні партії і партійні системи в зарубіжних країнах. Поняття політичних партій, їх сутність та організація. Функції політичних партій. Класифікація політичних партій. Регламентація правового статусу та порядку діяльності партій. Інституціоналізація політичних партій. Поняття та класифікація партійних систем: багатопартійні, двопартійні, однопартійні. Аналіз факторів, що впливають на формування партійних систем. Зростання ролі партій у політичних системах зарубіжних країн. Підприємницькі союзи і «групи тиску» у зарубіжних країнах.

Тема 8. Виборче право і виборчі системи закордонних країн. Виборче право. Джерела виборчого права. Активне і пасивне виборче право. Абсентеїзм. Види виборчих цензів. Інші обмеження виборчого права. Прямі і непрямі вибори. Організація і порядок проведення виборів. Поняття і види виборчих систем. Мажоритарні виборчі системи відносної більшості і практик їхнього застосування (США, Великобританія, Індія). Мажоритарна виборча система кваліфікованої більшості (Італія). Сполучення видів мажоритарних систем (Франція). Пропорційні виборчі системи. Методи визначення виборчого метра (квоти). Розподіл мандатів усередині списку (система вільних списків, система зв'язаних списків). Практика застосування пропорційних виборчих систем. Сполучення пропорційних і мажоритарних виборчих систем (ФРН, Італія). Оцінка різних видів виборчих систем. Практика проведення виборів. Фінансування виборів. Зловживання на виборах. Референдум, його види. Використання референдуму різними реакційними політичними режимами.

Тема 9. Глава держави в зарубіжних країнах. Глава держави: поняття, основні ознаки і види. Місце глави держави в системі вищих органів державної

влади. Монарх. Правове положення монарха. Порядок престолонаслідування. Роль монарха в парламентарних, дуалістичних і абсолютних монархіях. Загальні і специфічні риси юридичного і фактичного положення монархів у Великобританії і Японії. Роль монарха в дуалістичних монархіях. Монархічна прерогатива - резервна зброя реакції. Президент. Правове положення президента в республіках. Основні системи обрання президента. Імпічмент. Компетенція глави держави. Право розпуску парламенту. Участь глави держави в законодавчому процесі. Право вето і його види. Промульгація законів. Нормоустановча діяльність глави держави. Представництво держави в сфері зовнішніх зносин. Фактична роль глави держави і її залежність від форми правління, форми державного устрою і політичного режиму.

Тема 10. Парламент в зарубіжних країнах. Виникнення і розвиток парламенту. Парламент і парламентаризм. Різноманіття форм парламентів у сучасну епоху. Партійний і соціальний склад парламентів. Порядок формування парламентів. Правове положення депутата. Імунітет і індемнітет. Структура парламентів. Двопалатні парламенти й особливості правового положення палат. Однопалатні парламенти. Компетенція парламентів і способи її закріплення. Порядок діяльності парламентів, звичайні і надзвичайні сесії. Колегіальні органи палат. Партійні фракції і їхня роль у законодавчій діяльності. Посадові особи палат і їхнє правове положення. Законодавча процедура в парламентах. Основні стадії законодавчої процедури. Комітети парламентів. Контроль парламентів за діяльністю урядів у парламентарних країнах. Вотум довіри і недовіри. Конструктивний вотум недовіри в парламентській практиці ФРН. Резолюція осудження, інтерпеляція. Парламентські питання уряду. Слідчі комітети. Прийняття бюджету, контроль за його виконанням. Контроль за державним сектором економіки. Зовнішньополітичні повноваження парламенту. Судові повноваження парламенту. Сучасні теорії парламентаризму.

Тема 11. Уряд в зарубіжних країнах. Місце уряду в системі вищих органів державної влади. Види урядів. Порядок формування уряду і залежність його від форми правління. Глава уряду, порядок його призначення, правове положення і роль. Повноваження урядів. Особливий характер взаємин уряду і парламенту. Делеговане законодавство, його сутність, види, способи контролю над ним. Парламентська відповідальність уряду. Теорії сильної виконавчої влади.

Тема 12. Конституційно-правові основи судової влади в зарубіжних країнах. Судова влада в системі розподілу влади. Конституційні принципи правосуддя. Конституційний статус суддів. Конституційне правосуддя в зарубіжних країнах. Поняття та види конституційного контролю (нагляду). Порядок формування органів конституційного нагляду. Порівняльний аналіз компетенції органів конституційного нагляду. Форми здійснення конституційного контролю.

Тема 13. Місцеве самоуправління в зарубіжних країнах. Виникнення і розвиток муніципальних органів у зарубіжних країнах. Муніципалітети як

органи місцевого самоврядування. Основні риси адміністративно-територіального поділу в зарубіжних країнах. Відповідність муніципальних органів адміністративно-територіальному поділу. Вплив форми державного устрою на систему муніципальних органів. Регіональні форми в місцевому самоврядуванні. Порядок організації, структура і функції муніципальних органів. Особливості муніципальних виборів. Структура і повноваження виборних муніципальних рад. Виконавчі органи і їхні види. Загальні риси й особливості виборних і виконавчих муніципальних органів. Функції муніципальних органів, порядок їхнього правового регулювання. Взаємовідносини муніципальних органів з центральною владою. Форми і методи контролю за діяльністю муніципальних органів центральною владою. Адміністративний контроль у Франції; англійська й італійська системи контролю. Фінансовий контроль.

Тема 14. Основи конституційного права Великобританії. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Особливості двопартійної системи. Підприємницькі організації. Профспілки. Конституційні акти. Роль конституційних звичаїв і судових прецедентів. Правове положення особистості. Виборче право і виборча система. Парламент. Юридична і фактична структура парламенту. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Реальна роль монарха в управлінні країною. Королівські прерогативи. Політичне й ідеологічне значення монархії. Уряд і кабінет. Таємна рада. Допоміжний урядовий апарат. Проблема правового положення Шотландії, Уельсу, Північної Ірландії. Муніципальна система.

Тема 15. Основи конституційного права США. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Особливості двопартійної системи. Проблема третьої партії. Підприємницькі організації. Групи тиску. Профспілки. Конституція 1787 року і її специфічні риси. Білль про права. Поправки. Правове положення особистості. Виборче право і виборча система. Конгрес. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Президент. Кабінет. Виконавче управління при президенті США. Верховний суд. Американський федералізм, правове положення штатів. Муніципальна система.

Тема 16. Основи конституційного права Італії. Конституція 1947 р. і її особливості. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Підприємницькі організації і профспілки. Правове положення особи. Виборче право і виборча система. Референдум. Президент республіки. Його положення і фактична роль. Парламент. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Особливості італійського парламенту. Уряд. Конституційний суд. Обласна автономія. Муніципальна система.

Тема 17. Основи конституційного права КНР. Конституція КНР. Основи конституційно-економічної структури. Політичні партії та громадські («народні») організації. Основи конституційного статусу громадянина. Система вищих органів державної влади й управління. Органи суду і прокуратури.

Адміністративно-територіальний устрій і національна автономія. Місцеве самоуправління.

Тема 18. Основи конституційного права Польщі. Конституція 1997 р. і її розвиток. Основи конституційно-економічної структури. Конституційний лад Польщі. Основи правового статусу особи. Форма правління. Виборче право і виборча система. Вищі органи державної влади та їх характеристика. Конституційні основи місцевого самоврядування.

Тема 19. Основи конституційного права Франції. Конституція 1958 р. і її особливості. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Багатопартійність і її реальне значення. Підприємницькі організації. Профспілки. Правове положення особистості. Виборче право і виборча система. Референдум. Президент. Центральне місце президента в системі вищих державних органів. Уряд. Еволюції взаємин президента й уряди. Апарат президента. Парламент. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Обмеження прав парламенту по конституції 1958 року. Конституційна рада. Питання про конституційність актів виконавчої влади. Муніципальна система.

Тема 20. Основи конституційного (державного) права ФРН. Основний закон 1949 року. Соціально-економічна структура. Політичні партії, багатопартійність і її особливості. Підприємницькі організації. Профспілки. Правове положення особистості. Виборче право і виборча система. Федеральний президент. Його повноваження і фактична роль. Федеральний парламент. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Федеральний уряд. Особливості правового положення Федерального канцлера. Федеральний конституційний суд. Особливості німецької федерації. Правове положення земель. Муніципальна система.

Тема 21. Основи конституційного права Іспанії. Конституція Іспанії 1978 р. і її розвиток. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Підприємницькі організації і профспілки. Правове положення особи. Виборче право і виборча система. Правовий статус громадянина. Державний устрій. Система вищих органів державної влади. Судова система. Монарх: його юридичне і фактичне положення. Парламент. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Уряд. Конституційний нагляд. Верховний суд. Територіальний устрій. Автономія. Муніципальна система.

Тема 22. Основи конституційного права Швейцарії. Конституція 2000 р. і її розвиток. Соціально-економічна структура. Політичні партії. Формування багатопартійної системи. Конституційне регулювання правового статусу громадянина. Виборче право і виборча система. Система вищих органів державної влади. Конституційний контроль. Особливості федеративного устрою. Правове положення кантонів. Муніципальна система.

Тема 23. Основи конституційного права Японії. Конституція 1947 р. і її особливості. Основи соціально-економічної структури. Політичні партії. Підприємницькі організації і профспілки. Правове положення особистості.

Виборче право і виборча система. Монарх. Його юридичне і фактичне положення. Парламент. Правове положення і повноваження палат. Законодавчий процес. Уряд. Конституційний нагляд. Верховний суд. Муніципальна система.

Структура навчальної дисципліни

Назва модулів та тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Семі- нарські	Самостійн а робота
Модуль 1.				
Правове регулювання конституційно-правових інститутів в зарубіжних країнах				
Тема 1. Предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн	8	2	2	4
Тема 2. Конституції сучасних зарубіжних країн	8	2	2	4
Тема 3. Конституційні принципи економічної, соціальної і політичної систем в зарубіжних країнах	6		2	4
Тема 4. Основи правового положення особистості в зарубіжних країнах.	8	2	2	4
Тема 5. Форми держави в зарубіжних країнах	8	2	2	4
Тема 6. Політичні режими в зарубіжних країнах	7	2	2	3
Тема 7. Політичні партії і партійні системи в зарубіжних країнах	6		2	4
Тема 8. Виборче право і виборчі системи зарубіжних країн.	8	2	2	4
Тема 9. Глава держави в зарубіжних країнах	8	2	2	4
Тема 10. Парламент в зарубіжних країнах	8	2	2	4
Тема 11. Уряд в зарубіжних країнах	8	2	2	4
Тема 12. Конституційно-правові основи судової влади в зарубіжних країнах	7	1	2	4
Тема 13. Місцеве самоуправління в зарубіжних країнах	7	1	2	4
Тема 14. Основи конституційного права Великобританії	5		1	4
Тема 15. Основи конституційного права США	5		1	4
Тема 16. Основи конституційного права Італії	6		2	4
Тема 17. Основи конституційного права КНР.	5		1	4
Тема 18. Основи конституційного права Польщі	6		2	4
Тема 19. Основи конституційного права Франції	6		2	4
Тема 20. Основи конституційного (державного) права ФРН	5		1	4
Тема 21. Основи конституційного права Іспанії	5		1	4
Тема 22. Основи конституційного права Швейцарії	6		2	4
Тема 23. Основи конституційного права Японії	4		1	3
Разом за модулем 1		20	40	90
Усього:	150	20	40	90

Тема 1. Предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн

При підготовці до цієї теми використовуйте структурований підхід, який охоплює основні теоретичні аспекти та їх практичне застосування в різних правових системах.

Щоб організувати ваше навчання у вичерпній і логічній послідовності необхідно сформулювати чітке розуміння «державного права» як галузі права, як науки та навчальної дисципліни. Для цього необхідно визначити державне право та дослідити його роль у країнах з різними правовими системами.

Доречно розрізнити «державне» і «конституційне» право, звертаючи увагу на їхні унікальні аспекти, що збігаються, і розуміти, чому державне право розглядається як основна галузь; вивчати поняття предмета та методів державного права, визначаючи обсяг питань, які воно розглядає (наприклад, конституційні інститути, права та свободи особи тощо).

Розглядаючи систему державного права необхідно отримати повне розуміння того, як організовано державне право та його структура: конституційно-правові інститути, норми та принципи.

Зверніть увагу та проаналізуйте роль конституційних інститутів (наприклад, парламенту, органів виконавчої влади, судової влади) та їх вплив на державне управління. Проведіть класифікацію конституційних норм. Класифікуйте їх відповідно до різних типів відносин, які вони регулюють (наприклад, між державою та особами або між гілками влади).

Дослідіть конституційно-правові відносини в зарубіжних країнах, визначаючи їх основні особливості, типи (наприклад, вертикальні та горизонтальні відносини) та унікальні характеристики.

У питанні суб'єктів конституційно-правових відносин проаналізуйте поняття суб'єктів, проведіть їх класифікацію на основі їхніх ролей у правовому полі, звертаючи увагу на характеристики, які відрізняють державні органи від приватних суб'єктів у конституційних питаннях.

Необхідно особливу увагу приділити дослідженню джерел державного права. Метою такого дослідження є розуміння типів та ієрархії правових джерел, які формують законодавство в різних юрисдикціях. Для досягнення поставленої мети необхідно:

- дослідити типи джерел державного права: Конституція, органічні та конституційні закони, звичайні закони, судові прецеденти, конституційно-правові звичаї, нормативно-правові акти органів виконавчої влади, парламентські постанови, рішення органів конституційного контролю та нагляду, доктринальні джерела.

Актуальним, з точки зору порівняльного права, є визначення ролі державного права в різних правових системах та його міжнародний вплив. Необхідно визначити місце та роль державного права в різних правових

системах, відзначаючи відмінності в його застосуванні в країнах загального права та континентального права.

Проаналізуйте основні тенденції, що спонукають до розвитку державного права в усьому світі (наприклад, демократизація, соціалізація, інтернаціоналізація, конституційні реформи з акцентом на права людини).

Визначте фактори, що впливають на еволюцію державного права, такі як політична стабільність, правові традиції та економічні зміни.

Проаналізуйте вплив міжнародної інтеграції та міжнародного права на конституційні норми та політичні інститути в різних країнах, визнаючи роль міжнародних договорів у формуванні національного права.

Розглядаючи державне право як науку і навчальну дисципліну розвинуйте розуміння наукових та освітніх аспектів державного права. Дослідіть, як державне право вивчається як наука, звертаючи увагу на цілі, методології та теорії, поширені в цій галузі. Визначте роль державного права як академічної дисципліни, оцінивши, як її викладають, і основні сфери, на які зосереджено увагу в навчальних програмах у різних країнах. Ознайомтеся з вітчизняною та зарубіжною науковою літературою про державне право, наголошуючи на основоположних текстах і поточних дослідженнях, щоб виробити збалансовану, обґрунтовану точку зору.

Вказівка: у підсумку поставте за мету закріпити своє розуміння та дослідити додаткові ресурси. Узагальнюйте думки з кожного питання.

Рекомендація: розробіть список джерел, який включає основну літературу, впливові академічні коментарі в галузі державного права. Опрацюйте як сучасні, так і історичні джерела, щоб зрозуміти еволюцію та поточний стан державного права зарубіжних країн. Ознайомтеся з останніми науковими доробками чи судовими рішеннями, які ілюструють застосування та проблеми державного законодавства в різних юрисдикціях.

Дотримуючись цих порад, ви досягнете цілісного та детального розуміння предмета, джерел та системи державного права в зарубіжних країнах, що дозволить вам осягнути як теоретичні концепції, так і практичні застосування в цій критично важливій юридичній сфері.

Питання для самоконтролю:

1. Що є предметом конституційного права зарубіжних країн?
2. Яке співвідношення між конституційним/державним правом та іншими галузями публічного права?
3. Як конституційне право сприяє захисту основних прав і свобод?
4. Які першоджерела конституційного права зарубіжних країн?
5. Як судові рішення трактуються як джерела конституційного права в різних правових традиціях?
6. Чим конституційна система в країнах загального права відрізняється від конституційної системи в країнах континентального права?

7. Які особливості можна знайти в конституційному праві соціалістичних держав?

8. Як ісламські та звичаєві правові традиції впливають на конституційне право деяких країн?

9. Яку роль відіграє конституційне/державне право у вирішенні сучасних глобальних викликів, таких як зміна клімату та захист прав людини?

10. Як конституційне право розвивалося з урахуванням технологічних досягнень?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Предмет, метод та система державного права зарубіжних країн.

2. Порівняльний аналіз конституційного (державного) права: загальне право проти систем континентального права.

3. Роль конституцій як основоположних джерел конституційного (державного) права в зарубіжних країнах.

4. Міжнародний договір як джерело державного права зарубіжних країн.

Тема 2. Конституції сучасних зарубіжних країн

Для ефективного вивчення теми «Конституції сучасних зарубіжних країн» структурований підхід, який включає визначення основоположних концепцій, порівняльний аналіз та оцінку методів прийняття, допоможе студентам зрозуміти складність конституційного/державного права в різних державах.

Методичний посібник для підготовки до цієї теми включає наступне:

Дайте визначення Конституції. Почніть із вивчення загального визначення конституції та її фундаментальної ролі в правовій і політичній системі країни. Зосередьтеся на її призначенні як основоположного нормативно-правового акта, що встановлює державний устрій, систему органів державної влади, виборчу систему, права та обов'язки громадян та інституційні ролі.

Визначте спільні елементи в конституціях різних країн та порівняйте їх з унікальними рисами, наявними в окремих країнах. Вивчіть, як національна історія, культура та політичні обставини формують конституційні характеристики.

Проведіть аналіз післявоєнних конституцій таких країн, як Італія, Франція, Японія. Дослідіть, як історичний контекст, зокрема вплив Другої світової війни, вплинув на створення, структуру та зміст цих конституцій. Окресліть відмінні елементи кожної конституції, як-от наголос у Конституції Франції на республіканських цінностях, Основний закон Німеччини і пацифістські положення Японії. Розглянемо їхні підходи до прав людини, демократичних принципів і державного устрою.

Досліджуйте зв'язок між конституційними положеннями та їх застосуванням у реальному світі. Визначте випадки, коли конституції відображають ідеальні принципи та втілюють законодавчі норми.

Вивчіть структуру конституції, включаючи преамбули, статті, поправки та розділи, такі як перехідні, тимчасові та прикінцеві положення. Необхідно зрозуміти значення кожного розділу та його роль у реалізації конституційних цілей.

Проведіть мовно-стилістичний аналіз конституцій. Вивчіть мову, яка використовується в різних конституціях, звертаючи увагу на відмінності в тональності, ясності та формальності. Розгляньте, як юридична мова прагне до точності та як вона впливає на тлумачення та застосування конституційних приписів. Порівняйте стилістичні відмінності між кодифікованими (наприклад, США, Франція) і некодифікованими (наприклад, Велика Британія) конституціями, досліджуючи, як мова може формувати сприйняття та адаптивність.

Щоб засвоїти порядок прийняття, внесення змін та анулювання конституцій, необхідно порівняти різноманітні методи прийняття конституції, такі як установчі збори (наприклад, Італія, Індія), урядові ініціативи та референдуми (наприклад, Франція) та односторонні виконавчі рішення. Оцініть демократичну легітимність кожного процесу. Вивчіть жорсткість або гнучкість кожного процесу внесення змін до конституції. Поміркуйте, наскільки жорсткі конституції, як у США та Франції, відрізняються від гнучких, як у Великобританії, і продумайте переваги та проблеми кожного підходу.

Перегляньте роль установчих зборів у таких країнах, як Італія та Індія, і те, як ці органи роблять внесок у демократичну основу конституції. Проаналізуйте, як референдуми можуть служити інструментом легітимізації конституцій у демократичних процесах.

Оцініть кожен метод прийняття конституції та внесення поправок на предмет його ефективності та інклюзивності. Враховуйте такі фактори, як участь громадськості, політична стабільність і легкість адаптації у відповідь на соціальні чи політичні зміни. Вивчіть, як історичний контекст (наприклад, післявоєнна відбудова) впливає на методи прийняття та внесення змін, і обговоріть, як стабільність або гнучкість досягаються за допомогою цих процесів.

Щодо класифікації конституцій, визначте різні класифікації, включаючи кодифіковані та некодифіковані (наприклад, США проти Великобританії) та жорсткі та гнучкі конституції. Продумайте та обговоріть, чому класифікація конституцій має значення, особливо щодо того, як вони функціонують у політичних і правових системах. Розгляньте, як класифікації можуть впливати на конституційне довголіття та адаптивність. Вивчіть наслідки конституцій, розроблених як постійні правові рамки, як у США, порівняно з конституціями, створеними як перехідні або тимчасові рамки. Проаналізуйте умови, за яких кожен тип є найбільш ефективним і стійким.

Рекомендація:

1. Почніть із основних понять конституцій (визначення та характеристики).
 2. Перейдіть до порівняльного аналізу післявоєнних конституцій (Італія, Франція, Німеччина, Японія).
 3. Вивчіть структуру та мовний стиль конституцій.
 4. Вивчіть процедури прийняття, внесення змін та анулювання конституцій.
 5. Дослідіть установчі збори, референдуми та роль уряду в конституційних процесах.
 6. Проаналізуйте класифікації конституцій (кодифіковані/некодифіковані, жорсткі/гнучкі тощо).
 7. Завершіть обговоренням постійних конституцій проти тимчасових конституцій і контекстів, у яких вони найкраще функціонують.
- Дотримуючись цих порад, ви отримаєте повне розуміння різних вимірів, які впливають на конституційні структури в сучасних зарубіжних країнах.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке конституція і які її основні функції в сучасній державі?
2. Як конституції відображають політичний, соціальний та історичний контекст країни?
3. Чим відрізняються кодифіковані та некодифіковані конституції?
4. Чим відрізняються жорстка та гнучка конституції з точки зору процедури внесення змін?
5. Які основні компоненти зазвичай входять до сучасної конституції?
6. Як конституції визначають структуру та повноваження уряду?
7. Які положення містять конституції щодо захисту прав і свобод особи?
8. Як принципи розподілу влади та системи стримувань і протипаг закріплені в конституціях?
9. Які механізми зазвичай встановлюються для забезпечення конституційного верховенства?
10. Які ключові відмінності між Конституцією США, Франція та Німеччина?
11. Як функціонує некодифікована конституція Сполученого Королівства порівняно з кодифікованими конституціями?
12. Які особливості можна знайти в конституціях соціалістичних чи ісламських країн?
13. Як конституції у федеративних державах розподіляють повноваження між центральними та регіональними урядами?
14. Які загальні способи внесення змін до конституції та чим вони відрізняються між країнами?
15. Які проблеми виникають під час розробки або перегляду конституції в перехідних країнах?

16. Яким чином конституційні суди або аналогічні органи забезпечують дотримання конституції?

17. Яку роль відіграє участь громадськості в розробці та прийнятті конституцій у сучасних демократичних країнах?

18. Яку роль відіграє конституційне право в забезпеченні гендерної рівності та прав меншин?

19. Яке значення мають перехідні конституції в постконфліктних або постколоніальних державах?

20. Як регулюються надзвичайні повноваження та надзвичайний стан у сучасних конституціях?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Роль конституцій у збалансованості державної влади у сучасних демократіях.

2. Порівняльно-правова характеристика федеративної та унітарної конституцій.

3. Еволюція конституціоналізму в постколоніальних державах: виклики та інновації.

4. Конституції в авторитарних проти демократичних держав: порівняльний аналіз форми та функції.

Тема 3. Конституційні принципи економічної, соціальної і політичної систем в зарубіжних країнах

Під час вивчення даної теми структурований підхід може допомогти студентам зрозуміти взаємозв'язок між конституційними принципами, соціально-економічним розвитком і політичними структурами. Пропонуємо методичні вказівки для сприяння глибокому розумінню цих понять.

Почніть із основних визначень, щоб чітко зрозуміти «суспільство», «соціальний порядок» і «соціальну систему». Обговоріть, як ці поняття взаємодіють між собою та складають основу конституційних принципів. Поясніть відмінності та співвідношення між цими термінами, підкресливши, як вони формують структури управління та відображаються в конституційних положеннях.

Надайте загальний огляд конституційних принципів, а потім зосередьтеся на принципах, які стосуються конкретно економічних, соціальних і політичних систем.

Щодо класифікації країн за соціально-економічним розвитком і політичним устроєм поясніть різні критерії класифікації країн, включаючи соціально-економічні показники (такі як ВВП, рівень доходу та індекс людського розвитку) та політичні класифікації (демократії, автократії, монархії тощо). Обговоріть приклади країн з різними рівнями соціально-економічного розвитку та різними політичними системами. Поясніть, як ці класифікації

впливають на конституційні принципи, зосереджуючись на таких прикладах, як демократії з високим рівнем доходу (наприклад, Японія, Німеччина), країни з економікою, що розвивається (наприклад, Бразилія, Індія), і країни з централізованими політичними системами (наприклад, КНР, Саудівська Аравія).

Опишіть, як конституції можуть встановлювати основоположні принципи економічного регулювання, такі як права власності, ринкові свободи, захист праці та оподаткування.

Визначте баланс між державним регулюванням і принципами вільного ринку на прикладах різних конституційних систем. Виділіть країни, де конституції значною мірою впливають на участь держави в економіці (наприклад, Франція, Китай), порівняно з країнами з більшою мірою *laissez faire* (принцип невтручання держави в економічну діяльність) (наприклад, США). Наведіть практичні приклади, як-от наголос США на вільному підприємстві проти німецької моделі соціальної ринкової економіки, щоб проілюструвати ці принципи в дії.

Визначте та проаналізуйте різні форми державного втручання в економіку, такі як фіскальна політика, грошово-кредитна політика, програми соціального забезпечення та регулювання торгівлі.

Проілюструйте, як державне економічне втручання впливає на життя громадян, зосереджуючись на соціальному забезпеченні, охороні здоров'я, освіті та створенні робочих місць. Наприклад, дослідіть, як положення про соціальне забезпечення в скандинавських країнах відображають конституційні зобов'язання щодо соціального забезпечення.

Порівняйте рівень економічного регулювання в різних політичних системах, як-от жорстко регульовані економіки Китаю чи Франції з більш ліберальними економіками США та Великобританії.

Дайте визначення середнього класу в соціально-економічних термінах і обговоріть його значення для сприяння стабільності, економічного зростання та демократичних цінностей. Проаналізуйте, як присутність і стабільність середнього класу часто підтримуються конституційним захистом власності, освіти, охорони здоров'я та зайнятості. Обговоріть країни з сильним середнім класом (наприклад, Німеччина, Південна Корея) проти тих, де економічна нерівність впливає на стабільність середнього класу. Вивчіть, як конституційні права, пов'язані із соціальним забезпеченням та економічними можливостями, сприяють стійкості середнього класу.

Рекомендація:

1. Почніть із основних понять (суспільство, соціальний порядок, соціальна система).
2. Проведіть класифікацію країн за соціально-економічним розвитком та політичними системами.
3. Проаналізуйте конституційні принципи регулювання економіки та наведіть порівняльні приклади.

4. Дослідіть державне регулювання економіки та його соціальні наслідки в різних країнах.

5. Проаналізуйте роль середнього класу у стабілізації економічної та політичної систем.

Дотримуючись цих порад, ви розвине́те тонке розуміння того, як конституції впливають на економічні, соціальні та політичні реалії в різних країнах, надаючи їм широку порівняльну перспективу глобальних конституційних принципів.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке конституційні принципи і як вони формують економічну, соціальну та політичну системи країни?

2. Як конституції відображають і врівноважують відносини між державою, економікою та суспільством?

3. Яке значення конституційних принципів у забезпеченні стабільності та функціональності політичних систем?

4. Як конституції встановлюють основу для економічного управління в зарубіжних країнах?

5. Як конституції визначають соціальне забезпечення та економічну рівність у різних країнах?

6. Які конституційні принципи сприяють рівності та захищають від дискримінації?

7. Яким чином конституції забезпечують право на освіту, охорону здоров'я та соціальне забезпечення?

8. Які конституційні гарантії трудових прав і захисту працівників?

9. Як сучасні конституції розглядають права меншин?

10. Які конституційні принципи лежать в основі демократичного правління, такі як верховенство права та розподіл влади?

11. Як конституції захищають свободу слова, зібрань і асоціацій?

12. Чим відрізняються конституційні принципи у формуванні економічних, соціальних і політичних систем в різних країнах?

13. Як конституційні принципи розвиваються, щоб пристосуватися до зміни політичних ідеологій і соціальних рухів?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституційно-правове регулювання трудових прав в сучасних зарубіжних країнах.

2. Гендерна рівність: конституційно-правовий аспект.

3. Конституційно-правове регулювання сімейних правовідносин.

4. Вплив глобалізації на національні економічні та політичні системи.

Тема 4. Основи правового положення особи в зарубіжних країнах

Вивчення теми «Основи правового положення особи в зарубіжних країнах» потребує розуміння складних взаємовідносин особи, суспільства і держави, а також конкретних прав, свобод і обов'язків, які визначають цей правовий статус. Нижче подано методичні вказівки, покликані ефективно скеровувати студентів за цією темою.

Почніть із визначення основних термінів, таких як «особистість», «суспільство», «держава», «громадянство», «безгромадянства» та «біпатризм», «апатризм».

Проаналізуйте взаємодію між статусом особи та її відносинами з державою та суспільством, підкресливши, як це впливає на права та обов'язки.

Опишіть, як різні країни підходять до правового статусу осіб, натякаючи на відмінності в правах і свободах.

Поясніть різні способи набуття громадянства (філіація, натуралізація) та умови, за яких його можна втратити або відмовитися.

Проаналізуйте концепцію осіб без громадянства (апатридів) та проблеми, з якими вони стикаються щодо прав і правового захисту. Порівняйте це з феноменом подвійного чи множинного громадянства та дослідіть його наслідки.

Проведіть огляд правового статусу іноземців, включаючи процедури надання притулку, депортацію та екстрадицію. Ознайомтеся з випадками, де ці поняття відіграють значну роль (наприклад, кризи біженців, справи міжнародної екстрадиції тощо).

Особливу увагу слід приділити політичній правоздатності. Окресліть основні демократичні права, такі як свобода слова, свобода зібрань і свобода преси, обговорюючи їх призначення та обмеження в рамках конституції.

Проведіть класифікацію прав та свобод людини і громадянина. Поясніть концепцію рівності перед законом та її офіційне визнання в конституціях. Обговоріть, як рівність реалізується на практиці та обмеження, які деякі країни можуть накладати з політичних міркувань чи причин безпеки.

Обговоріть ключові особисті права, такі як право на життя, особисту безпеку, свободу від свавільного арешту, недоторканність житла, таємницю листування та свободу пересування. Поясніть важливість права на належну судову процедуру та його роль у захисті громадян від необґрунтованих судових дій. Важливим є детальний аналіз права на опір насильству та свободу від репресій. Обговоріть принципи, що стосуються права людини чинити опір невинуватому насильству та свободи від свавільних репресій, надаючи історичні чи сучасні приклади для контексту.

Розглядаючи соціально-економічні права та їх значення, використовуйте міжнародні приклади, щоб показати, як ці права гарантуються або обмежуються в різних державах. Обговоріть право на страйк як форму соціального та економічного протесту та його визнання в різних правових системах. Підкресліть його важливість у демократичних країнах та обмеження у більш авторитарних системах.

Вивчаючи політичні права і свободи, визначте активне виборче право (право голосу) і пасивне виборче право (право бути обраним). Проаналізуйте різницю у виборчих правах у різних країнах і юридичні вимоги до політичних кандидатів; обговоріть конституційний захист свободи вираження думок і зібрань, звернувши увагу на обмеження цих прав у різних політичних системах; поясніть, як конституції захищають право створювати профспілки та асоціації, обговорюючи його значення для громадянського суспільства та демократичної участі.

Проаналізуйте порядок реалізації та захисту прав і свобод, опишіть, як особи можуть реалізувати свої права на практиці, включаючи процедури голосування, судові системи та способи подання скарг. Окресліть конституційні та судові гарантії громадян. Поясніть, як держави забезпечують механізми захисту та дотримання прав, такі як конституційні суди, інститути омбудсмана та комісії з прав людини. Наведіть приклади, які ілюструють конституційний і судовий захист прав, як-от знакові рішення судів у США, Німеччині чи інших країнах із надійними системами правового захисту.

Розглядаючи обов'язки громадян, ознайомтеся з поняттям громадянських обов'язків, таких як сплата податків, військова служба та дотримання конституції та законів. Проведіть порівняльний аналіз того, як різні країни запроваджують ці обов'язки та покарання за їх невиконання. Обговоріть баланс між правами та обов'язками та те, як вони сприяють стабільності держави.

Наведіть приклади країн з особливими чи унікальними зобов'язаннями громадян, як-от обов'язкове голосування чи державна служба, а також причини таких вимог.

Рекомендація:

1. Почніть із основних понять і визначень.
2. Проаналізуйте інститут громадянства (підданства) в зарубіжних країнах з посиланнями на міжнародно-правові акти та акти національного законодавства.
3. Проведіть класифікацію права, свобод та обов'язків.
4. Опишіть процедури реалізації та захисту прав та конституційні гарантії.
5. Проаналізуйте обов'язки громадян у різних зарубіжних країнах.

Після вивчення цієї теми студенти будуть здатними розуміти основні права, свободи та обов'язки, які визначають правовий статус особи, визнавати різноманіття правових підходів у різних країнах та критично оцінювати механізми здійснення та захисту цих прав та обов'язків.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під «правовим статусом особи» і чому він має значення в зарубіжних правових системах?
2. Які ключові елементи визначають правовий статус особи в більшості сучасних правових систем?

3. Як правовий статус особи відображає принципи рівності, свободи та гідності?
4. Які основні права і свободи гарантуються особам в зарубіжних державах?
5. Яку роль відіграє міжнародне право у формуванні основних прав і свобод особи в зарубіжних державах?
6. Які основні обов'язки та відповідальність осіб згідно з конституціями в зарубіжних країнах?
7. Як конституції врівноважують індивідуальні права з соціальними обов'язками, такими як сплата податків або військова служба?
8. Які існують механізми забезпечення виконання обов'язків?
9. Як в зарубіжних країнах вирішують правовий статус негромадян, таких як біженці, мігранти та особи без громадянства?
10. Які критерії набуття та втрати громадянства в різних країнах?
11. Як в зарубіжних країнах вирішують питання подвійного чи множинного громадянства?
12. Чим відрізняються правові статуси осіб у системах загального та континентального права?
13. Які унікальні особливості правового статусу осіб у соціалістичних чи ісламських правових системах?
14. Як федеративні та унітарні держави по-різному підходять до регулювання індивідуальних прав та обов'язків?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Вплив глобалізації та міжнародних норм на правовий статус осіб.
2. Проблеми збалансування національної безпеки та захисту прав і свобод особистості та шляхи вирішення.
3. Цифрова конфіденційність, штучний інтелект і свобода в кіберпросторі як нові проблеми та шляхи їх вирішення.
4. Конституційно-правові механізми захисту прав людини.

Тема 5. Форма держави в зарубіжних країнах

Для ефективного вивчення теми важливо розуміти структурні елементи форми держави: форми правління, форми державно-територіального устрою і політичний (державний) режим.

Студентам пропонується структурований підхід, який допоможе розібратися в складності цієї теми.

Почніть з визначення різних типів державних форм у сучасному світі та історичних, культурних і політичних факторів, які їх формують.

Проаналізуйте такі терміни, як монархія, республіка, федерація, конфедерація та унітарна держава.

Розгляд питання форми правління почніть з визначення сутності монархії, зосереджуючись на її ключових рисах і ролі, яку вона відіграє в сучасних державах. Поясніть характеристики парламентських монархій на прикладах Великої Британії та Японії, наголошуючи на церемоніальній ролі монархів і верховенстві виборних органів. Опишіть модель дуалістичної монархії, де монархи зберігають значні повноваження, і виділіть історичні чи поточні приклади. Проаналізуйте виборну монархію, як унікальний випадок, як-от виборна монархія в Малайзії, де главу держави обирають із кількох правлячих родин.

Розглядаючи республіку, дайте визначення республіканській формі правління та наведіть ознаки, що відрізняють її від монархії. Проаналізуйте модель президентської республіки на таких прикладах, як США та Мексика, звернувши увагу на жорсткий поділ влади та роль президента. Проілюструйте парламентську республіку на таких прикладах, як Італія та Німеччина, підкреслюючи верховенство парламенту та роль глави уряду. Ознайомтеся з концепцією напівпрезидентських систем, використовуючи як ключовий приклад Францію за Конституцією 1958 року.

Досліджуючи питання державно-територіального устрою дайте визначення унітарним державам і опишіть їх характеристики; дослідіть централізовані унітарні держави, використовуючи Францію як модель, і обговоріть ступінь центрального контролю над регіональними органами, порівняйте з відносно децентралізованими унітарними державами, такими як Велика Британія, звернувши увагу на обмежену автономію місцевих одиниць.

При розгляді автономії в унітарних державах використовуйте Італію як приклад, щоб підкреслити, як певні регіони можуть мати спеціальні автономні статуси в рамках унітарної системи.

Вивчення питання щодо федеративної держави ознайомтеся з концепцією федералізму та його визначальними рисами, з наголосом на розподілі повноважень між центральними та місцевими органами влади, окресліть статус федеральних одиниць (штатів, провінцій, кантонів) у різних країнах, порівняйте типи повноважень (ексклюзивні, спільні та конкуруючі) у таких федераціях, як Канада, Німеччина та Австрія, Індія та Малайзія. Проаналізуйте управління суб'єктами федерації, зосереджуючись на ролях губернаторів, урядів і законодавчих зборів. Наведіть конкретні приклади, як-от США (губернатори штатів), Німеччина (уряди штатів) та Індія (законодавчі збори штатів).

Розглядаючи автономію в зарубіжних країнах, поясніть концепцію регіональної автономії та її значення для регіонів з виразною культурною чи історичною самобутністю.

Наведіть приклади автономії та проаналізуйте її:

- Італія: опишіть підхід Італії до регіональної автономії, де певні регіони, такі як Сицилія та Сардинія, мають окремі адміністративні повноваження;

- Аландські острови у Фінляндії: обговоріть особливий статус, наданий Аландським островам, і те, як автономія збалансована з наглядом центрального уряду;

- Гренландія та Фарерські острови в Данії: поясніть ступінь самоврядування цих регіонів і території, де вони залишаються під юрисдикцією Данії;

- Автономні регіони в Індії: обговоріть автономні регіони Індії, наприклад на північному сході, де місцеві закони можуть відрізнятися від національних;

- Автономія в Іспанії: дослідіть автономні громади Іспанії, такі як Каталонія та Країна Басків, а також політичні та культурні фактори, що впливають на їхню автономію.

Рекомендація:

1. Почніть з огляду різноманітності державних форм.

2. Проаналізуйте монархію та республіку як форми правління, використовуючи приклади з окремих країн.

3. Дослідіть унітарну та федеративну системи у державно-територіальному устрої, наголошуючи на розподілі повноважень.

4. Проаналізуйте регіональну автономію, зосереджуючись на тому, як країни вживають різноманітну культурну або регіональну ідентичність у своїх політичних структурах.

5. Розгляньте теорії федералізму та останні тенденції, забезпечуючи концептуальну основу для розуміння поточних політичних змін.

У результаті вивчення даної теми, з урахуванням наведених методичних порад, студенти зможуть визнавати та визначати основні форми правління та державно-територіального устрою; порівнювати структурні особливості та функції монархії, республіки; аналізувати наслідки федеративної та унітарної державних структур, включаючи розподіл повноважень; оцінювати ефективність і проблеми регіональної автономії в унітарних і федеративних державах; зрозуміти сучасні теорії федералізму та те, як вони застосовуються до поточної політичної динаміки в різних країнах.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні типи державних форм зустрічаються в зарубіжних країнах?

2. Що таке форма правління? Як конституції зазвичай визначають форму правління в країні? Які фактори впливають на вибір тієї чи іншої форми правління в країні?

3. Які ознаки конституційної монархії та чим вона відрізняється від абсолютної монархії?

4. У яких країнах досі діють абсолютні монархії та чим вони обґрунтовують таку форму правління?

5. Чим відрізняється роль монарха в конституційних монархіях, таких як Велика Британія чи Японія?

6. Які переваги та недоліки збереження монархії в сучасному управлінні?
7. Які визначальні ознаки республіканської форми правління?
8. Чим за структурою та функціонуванням відрізняються парламентарна та президентська республіки?
9. Що таке напівпрезидентська республіка і в яких країнах використовується ця форма правління?
10. Як республіки забезпечують систему стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади?
11. Як федеративні та унітарні форми територіального устрою впливають на розподіл влади в монархіях і республіках?
12. Чим відрізняється роль глави держави в президентській і парламентській системах?
13. Які ключові відмінності у формі правління між США, Францією та Великою Британією?
14. Чим відрізняються форми правління в соціалістичних державах від демократичних?
15. Як історичні події, такі як революції чи рухи за незалежність, вплинули на форми правління в окремих країнах?
16. З якими проблемами стикаються країни, які переходять від однієї форми правління до іншої?
17. Як політичний режим впливає на форму правління?
18. Яку роль відіграє форма правління в забезпеченні політичної стабільності та економічного розвитку?
19. Які останні тенденції в еволюції форм правління в постколоніальних державах?
20. Як культурний, релігійний та історичний контексти впливають на вибір форми правління?
21. Як наднаціональні організації, такі як Європейський Союз, впливають на форму правління в державах-членах?
22. Яку роль відіграє глобалізація у формуванні чи зміні традиційних форм правління?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Монархія як форма правління: конституційно-правовий аспект.
2. Республіка як форма правління: конституційно-правовий аспект.
3. Федерація як форма територіального устрою: конституційно-правовий аспект.
4. Унітарна форма територіального устрою: конституційно-правовий аспект.
5. Конституційно-правова характеристика конфедерації як форми територіального устрою.

Тема 6. Політичні режими в зарубіжних країнах

Для вивчення даної теми студенти повинні зосередитися на розумінні визначальних рис, різновидів та історичних контекстів різних політичних режимів, включаючи демократичні та антидемократичні форми, приділяючи особливу увагу характеристикам і наслідкам тоталітарних режимів (фашизм, нацизм, комунізм). Наведені нижче методичні вказівки пропонують поетапний підхід до вивчення цих понять.

Почніть із визначення та загальної концепції політичного режиму, зосереджуючись на тому, як режими відображають організацію та здійснення політичної влади в державі. Ознайомтеся з основними категоріями політичних режимів, зокрема демократичними та антидемократичними типами, пояснюючи характеристики, які їх відрізняють.

Розглядаючи демократичний політичний режим, поясніть, що таке демократичний політичний режим, з наголосом на принципах народного суверенітету, політичного плюралізму та захисту прав людини.

Проаналізуйте основні характеристики демократичного режиму:

1. Верховенство права: опишіть центральну роль верховенства права в демократичних системах.

2. Розподіл влади: поясніть важливість розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову для запобігання зловживанням.

3. Політична участь: обговоріть такі механізми, як вільні вибори, право на зібрання та свободу преси, які є важливими для дійсної політичної участі.

4. Приклади демократичних режимів: проілюструйте приклади з таких країн, як Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина чи Японія, підкреслюючи конкретні демократичні практики, унікальні для кожної з них.

Розглядаючи антидемократичний політичний режим, дайте його визначення, підкреслюючи його опозицію до принципів демократії.

Проаналізуйте різні форми, включаючи авторитарні, тоталітарні та фашистські режими, пояснюючи, як кожен контролює владу та обмежує свободи.

Зверніть увагу на ключові характеристики :

- поясніть, як антидемократичні режими централізують владу, часто з обмеженим контролем влади або без неї;

- обговоріть обмеження свободи слова, зібрань і преси, характерні для цих режимів;

- дослідіть роль державного контролю за ЗМІ та обмеженої політичної опозиції як інструментів для збереження влади.

При розгляді тоталітарних режимів, проаналізуйте фашистський політичний режим, його концепцію, походження та ключові характеристики:

- дайте чітке визначення фашизму, пояснюючи його як авторитарну та націоналістичну політичну ідеологію, що виникла на початку 20 століття;

- проаналізуйте соціальні, економічні та політичні фактори, які сприяли виникненню фашизму, зокрема в Європі після Першої світової війни;

- поясніть, як фашистські режими прагнуть контролювати всі аспекти суспільного та приватного життя, часто через однопартійну систему;
- виділіть акцент на національній перевазі, милітаризації та агресивній зовнішній політиці;
- визначте, як фашистські режими зазвичай скасовують опозиційні партії, профспілки та незалежні ЗМІ;
- опишіть, як фашистські держави зосереджуються на централізованому, керованому військами управлінні, ліквідації федеральних структур, регіональної автономії та місцевого самоврядування.

Особливу увагу приділіть впливу змін політичного режиму на форму держави:

- дослідіть, як зміни в політичних режимах можуть призвести до змін у структурі та формі держави, особливо в тому, як вона організовує владу та управління;
- використовуйте тематичні дослідження, щоб проілюструвати це на прикладах:

1) нацистської Німеччина (1933-1945 рр.): поясніть, як перехід до нацизму централізував владу, ліквідувавши місцеву автономію та змінивши форму держави;

2) пострадянських Росії та Білорусі: дослідіть, як зміни від комуністичних до більш авторитарних структур вплинули на характер держави.

- обговоріть, як перехід до антидемократичного режиму може придушити федералізм, автономію та місцеве самоврядування, часто на користь централізованої держави.

Рекомендація:

1. Створіть порівняльну діаграму, що порівнює демократичні, авторитарні, тоталітарні та фашистські режими, перераховуючи ключові риси, історичні приклади та вплив на управління та суспільство.

2. Представте тематичні дослідження тоталітарних режимів (наприклад, нацистської Німеччини, фашистської Італії), аналізуючи конкретну політику, методи пропаганди та вплив на структуру держави.

3. Представте тематичні дослідження демократичних режимів: дослідіть режим демократичної країни, наприклад Сполучених Штатів Америки чи Великої Британії, і обґрунтуйте, як демократичні принципи впливають на політичну стабільність, свободи та державну структуру.

У результаті вивчення даної теми, з урахуванням наведених методичних порад, студенти зможуть: визначати та класифікувати різні політичні режими та розуміти їхні основні ознаки; пояснювати основні характеристики демократичних і антидемократичних режимів, включаючи концепцію та практику фашизму; аналізувати причини та наслідки фашистських режимів, особливо їхню тенденцію до централізованого контролю; оцінювати вплив зміни політичного режиму на форму держави та структуру управління; застосовувати своє розуміння політичних режимів для аналізу реальних

прикладів, отримуючи уявлення про практичний вплив різних моделей управління на державу та суспільство.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке політичний режим? Визначте та схарактеризуйте основні типи політичних режимів.
2. Чим відрізняються демократичний і авторитарний режими з точки зору участі в політичному житті та громадянських свобод?
3. Як «холодна війна» вплинула на класифікацію політичних режимів у світі?
4. Які ключові характеристики тоталітарних режимів і чим вони відрізняються від авторитарних?
5. Поясніть, як діє теорія поділу влади в демократичних політичних режимах.
6. Порівняйте політичні режими двох країн із різними системами (наприклад, США та Китаю).
7. Які чинники сприяють стабільності демократичних режимів порівняно?
8. Як гібридні режими стирають межі між демократичною та авторитарною практикою? Наведіть приклади.
9. Чим політичні режими в західних демократіях відрізняються від режимів у постсоціалістичних країнах?
10. Обміркуйте роль політичної культури у формуванні політичного режиму країни.
11. З якими основними проблемами стикаються перехідні режими в постконфліктних або постколоніальних державах?
12. Які основні риси політичного режиму в Північній Кореї?
13. Як політичний режим у Франції за часів П'ятої республіки збалансував виконавчу та законодавчу владу?
14. Проаналізуйте політичний режим у Росії та його еволюцію після розпаду Радянського Союзу.
15. Чи може авторитарний режим забезпечити ефективне управління з точки зору економічного розвитку? Свою відповідь аргументуйте прикладами.
16. Як міжнародні організації та договори впливають на політичні режими в суверенних країнах?
17. Які механізми є найбільш ефективними для переходу авторитарного режиму до демократичного?
18. Як цифрові технології вплинули на політичні режими в усьому світі, зокрема з точки зору спостереження та контролю?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституційно-правовий аналіз демократичного режиму.
2. Конституційно-правова характеристика недемократичного режиму.

3. Загальні риси та відмінності фашистського, нацистського та комуністичного режимів.

4. Вплив політичного режиму на партійну систему в зарубіжних країнах: конституційно-правовий аспект.

5. Роль громадянського суспільства в боротьбі з авторитарними режимами та просуванні демократичних цінностей.

Тема 7. Політичні партії і партійні системи в зарубіжних країнах

Вивчення цієї теми передбачає аналіз ролі, організації та впливу політичних партій та розуміння різноманітності партійних систем, які існують у всьому світі. Наступні методологічні вказівки скерують структурований підхід до цієї теми, зосереджуючись на визначеннях, класифікаціях і реальних прикладах, щоб проілюструвати, як політичні партії формують політичну динаміку в різних країнах.

Почніть із визначення поняття політичних партій, підкресливши їх роль у представленні інтересів громадян і впливі на політику уряду.

Ознайомтеся з основними функціями політичних партій, такими, наприклад, як:

- представництво: діяти як міст між виборцями та урядом;
- політична соціалізація: формування громадської думки та навчання громадян політичним питанням;
- розробка політики: формулювання, пропозиції та впровадження політичних ідей;
- урядова організація: допомога у структуруванні уряду, особливо в парламентських системах.

Проілюструйте ці функції прикладами відомих політичних партій у таких країнах, як США, Великобританія, Німеччина чи Японія.

Наведіть класифікацію політичних партій. Проаналізуйте їх типи та характеристики:

- класифікація партій за ідеологією: наприклад, консервативна, ліберальна, соціалістична, екологічна партії, щоб зрозуміти різноманіття політичних планів;
- поясніть, як можна класифікувати партії на основі організаційної структури, зокрема: масові партії (партії з великим активним членством, наприклад, Лейбористська партія у Великобританії), кадрові партії (менші організації, орієнтовані на еліту, які часто зустрічаються на ранніх стадіях політичних систем), загальноохоплюючі партії (партії, які прагнуть звернутись до широкого кола виборців, як у сучасному Християнсько-демократичному союзі Німеччини (ХДС));

- проведіть дослідження того, як різні країни регулюють статус, фінансування та діяльність політичних партій для сприяння прозорості та підзвітності в політичному процесі.

Розглядаючи питання партійних систем, почніть з поняття та класифікації таких систем. Поясніть, що являє собою партійна система, зосереджуючись на тому, як кількість партій та їх взаємодія формує політичний ландшафт.

Проведіть класифікацію партійних систем, наприклад:

- однопартійні системи: системи, де домінує одна партія (наприклад, КНР);
- двопартійні системи: системи, де домінують дві основні партії, наприклад, у США та Великобританії;
- багатопартійні системи: системи з невизначеною кількістю політичних партій, наприклад, в країнах ЄС.

Проаналізуйте фактори, що впливають на партійні системи: обговоріть такі фактори, як історична спадщина та культурне розмаїття, які впливають на розвиток партійної системи в різних країнах, а також чим обумовлений зростаючий вплив політичних партій в сучасних зарубіжних країнах

Особливу увагу слід приділити бізнес-спілкам та «групам тиску» в зарубіжних країнах, які впливають на політику, не претендуючи безпосередньо на вибори. Проаналізуйте роль груп тиску в партійних системах: дізнайтеся, як групи тиску можуть впливати на партійні платформи, політику та громадську думку шляхом лобіювання, фінансування та мобілізації підтримки. Використовуйте такі приклади, як вплив бізнес-спілок у Сполучених Штатах Америки (наприклад, Торгова палата США) або групи тиску у Великобританії (наприклад, екологічні неурядові організації), щоб проілюструвати їхній вплив.

Зазначені методичні вказівки наголошують на комплексному підході до розуміння політичних партій та партійних систем, що дасть змогу студентам мати всебічне уявлення про функції та структуру політичних партій, а також про динаміку партійних систем у різних урядових контекстах.

У результаті вивчення даної теми, з урахуванням наведених методичних порад, студенти зможуть: визначати та характеризувати роль і функції політичних партій в державному управлінні; розрізняти різні партійні класифікації та розуміти їхній вплив на партійну динаміку; пояснювати різні типи партійних систем та оцінювати фактори, що впливають на формування партійної системи; розбирати конкретні приклади багатопартійності та двопартійності в зарубіжних країнах; розуміти вплив бізнес-спілок і «груп тиску» на політичні партії та державну політику; застосовувати теоретичні концепції для оцінки впливу партійних систем на політичну стабільність, формування політики та представництво.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке політична партія та які її основні функції в політичній системі?
2. Чим політичні партії відрізняються від інших форм політичної організації, таких як групи інтересів чи рухи?
3. Які ключові характеристики партійних систем і як вони класифікуються?

4. Які основні типи політичних партій і як вони діють у зарубіжних країнах?
5. Чим масові партії відрізняються від партій еліти за своєю організацією та цілями?
6. Яку роль відіграють ліві, праві та центристські партії у формуванні політичних ідеологій і політики?
7. Які визначальні риси однопартійної системи і в яких країнах вона поширена?
8. Як функціонує двопартійна система, які її переваги та недоліки?
9. Чим багатопартійна система відрізняється від інших типів партійних систем?
10. Як функціонують коаліційні уряди в країнах з багатопартійною системою?
11. У чому подібність і відмінність партійних систем США, Німеччини та Італії?
12. Чим партійні системи у федеративних і унітарних державах відрізняються за структурою та функціонуванням?
13. З якими унікальними проблемами стикаються політичні партії в демократіях, що розвиваються, у порівнянні зі сформованими демократіями?
14. Як глобалізація та цифрові технології змінили роль і функціонування політичних партій?
15. Яка роль популістських партій у сучасній політиці та як вони вплинули на традиційні партійні системи?
16. Як політичні партії в інших країнах вирішують такі проблеми, як зміна клімату, міграція та соціальна справедливість?
17. З якими проблемами стикаються політичні партії, просуваючи інклюзивність і різноманітність у своїх структурах?
18. Як змінювалася роль політичних партій у XX столітті в західних демократіях?
19. Якими були характерні риси політичних партій у соціалістичних режимах і як вони формували правління?
20. Як політичні партії функціонують в авторитарних режимах порівняно з демократичними?
21. Які ключові особливості партійних систем у Європейському Союзі та як вони взаємодіють з національною політикою?
22. Як політичні партії сприяли процесам демократизації в Латинській Америці та Африці?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Еволюція партійних систем: порівняння історичних і сучасних тенденцій у різних демократіях.
2. Роль ідеології у формуванні партійних систем: порівняльний аналіз.
3. Партійні системи в авторитарних режимах.

4. Вплив політичного на розвиток партійної системи.
5. Виклики партійним системам у XXI столітті: конституційно-правовий аспект.

Тема 8. Виборче право і виборчі системи в зарубіжних країнах

Для ефективного опрацювання теоретичного матеріалу важливо підійти до теми через розуміння основних концепцій, типів виборчих систем, виборчих процедур і реальних прикладів виборчої практики в різних країнах. Наступні методологічні вказівки окреслюють структурований підхід до вивчення принципів, процесів і різновидів виборчого законодавства та систем.

Почніть із визначення виборчих прав, зосередившись на активному виборчому праві (право голосувати) і пасивному виборчому праві (право бути обраним). Наведіть юридичні джерела, які визначають виборче право в інших країнах, наприклад конституції, закони про вибори та міжнародні угоди.

Проаналізуйте кваліфікаційні вимоги для голосування та балотування на посаду, зокрема вік, місце проживання тощо, а також інші обмеження, як-от судимість або розумова компетентність.

Дайте визначення абсентеїзму та обговоріть фактори, які сприяють апатії виборців або неучасті у виборах, а також зусилля щодо його зменшення, як-от голосування поштою чи онлайн-голосування.

Проаналізуйте види виборів і наведіть приклади застосування прямих і непрямих виборів. Окресліть основні етапи організації виборів, від округу до складання списків виборців та реєстрації кандидатів. Дослідіть структуру та призначення виборчих округів, звертаючи увагу на такі проблеми, як фальсифікація та порушення рівного представництва. Зверніть особливу увагу на організацію виборів, етапи їх проведення. Вивчіть роль центральних та місцевих органів у проведенні виборів, висвітливши їх формування, компетенцію та відповідальність.

Проаналізуйте реєстрацію виборців та висування кандидатів, вивчіть методи реєстрації виборців, від автоматичної реєстрації до самостійної реєстрації. Визначте проблеми позбавлення громадянських прав, пов'язані з системами реєстрації.

Опишіть процедури висування кандидатів, зокрема роль первинних виборів у таких країнах, як США, і типи праймеріз (відкриті, закриті та напівзакриті).

Проаналізуйте передвиборчу заставу або заставу, які вимагаються в деяких країнах, щоб перешкодити легковажним кандидатам, як це спостерігається в Індії та Великобританії.

Приділіть увагу системі голосування, порівняйте вільне та обов'язкове голосування та обговоріть переваги та недоліки. Включіть такі приклади, як система обов'язкового голосування в Австралії та добровільні системи в США та Великобританії. Окресліть важливість таємного голосування та заходи, вжиті

для забезпечення конфіденційності голосування, а також проблеми, пов'язані із збереженням цієї таємниці.

Розглядаючи виборчі системи, визначте та класифікуйте основні виборчі системи, як-то:

- мажоритарні системи: системи, засновані на відносній, абсолютній або кваліфікованій більшості;

- пропорційна система: система, за якою розподіляють місця пропорційно до кількості отриманих голосів;

- змішана система: система, що поєднує елементи як мажоритарного, так і пропорційного представництва.

Проаналізуйте, як різні країни фінансують вибори, зосереджуючись на державному чи приватному фінансуванні та нормах контролю витрат на кампанію та запобігання неправомірному впливу.

На особливу увагу заслуговує зловживання на виборах. Проаналізуйте поширені форми зловживань на виборах, такі як підкуп голосів, залякування та дезінформація, а також заходи щодо запобігання цим зловживанням.

Розглядаючи питання про референдуми та їхню роль в інших країнах, поясніть, що таке референдум, включаючи їх види. Наведіть приклади використання референдуму у демократичних та тоталітарних режимах.

Проаналізуйте роль референдумів у зміцненні демократичної участі або, навпаки, легітимізації авторитарної політики.

Зазначені методичні вказівки спрямовані на формування всебічного розуміння виборчих законів і систем шляхом залучення студентів до порівняльного аналізу, рольових ігор і критичних дискусій. Завдяки цьому підходу студенти зможуть застосувати теоретичні знання до реальних виборчих практик у різних політичних контекстах.

У результаті вивчення даної теми, з урахуванням наведених методичних порад, студенти зможуть: визначити та пояснити основні принципи виборчого права; розуміти організаційну структуру та процедурні питання, пов'язані з виборами; розрізняти основні виборчі системи та оцінювати їх ефективність у досягненні справедливого представництва; аналізувати роль виборчих органів і нормативно-правових актів у підтриманні справедливості виборів; визначити та оцінити зловживання на виборах та запобіжні заходи; оцінити роль референдумів та їх вплив на політику та управління в демократичних та авторитарних режимах.

Питання самоконтролю:

1. Що таке виборче законодавство і яку роль воно відіграє в забезпеченні чесних і вільних виборів в зарубіжних країнах?

2. На яких основних принципах функціонують виборчі системи у демократичних країнах?

3. Що таке виборча система і які типи виборчих систем можна виділити?

4. Чим відрізняється пропорційна виборча система від мажоритарної системи?
5. Яким чином змішана виборча система поєднує в собі елементи як пропорційної, так і мажоритарної систем?
6. Чим пропорційна система представництва закритих списків відрізняється від системи відкритих списків?
7. Як зарубіжні країни регулюють використання ЗМІ під час виборчих кампаній, щоб забезпечити справедливість і прозорість?
8. Які правові заходи існують для запобігання фальсифікаціям виборів і забезпечення чесності виборів у різних країнах?
9. Які існують процедури оскарження результатів виборів у різних країнах і які правові можливості мають громадяни, якщо вони вважають, що вибори були несправедливими?
10. Які переваги та недоліки мажоритарної виборчої системи, що використовується в Сполучених Штатах Америки у порівнянні з пропорційною системою, що використовується в Італії?
11. Чим відрізняються виборчі системи у федеративних і унітарних державах з точки зору представництва та виборчого законодавства?
12. Як виборчі системи в країнах Латинської Америки відрізняються від систем у країнах-членах Європейського Союзу?
13. Які проблеми викликають електронне голосування та системи онлайн-голосування в інших країнах?
14. Як «джерімендерінг» впливає на чесність виборів у країнах з мажоритарною системою та які заходи вжито для вирішення цієї проблеми?
15. Яку роль відіграли виборче законодавство та системи в процесах демократизації в країнах Східної Європи після розпаду соціалістичної системи?
16. Що таке референдум і чим він відрізняється від інших форм прямої демократії, таких як ініціативи чи плебісцити?
17. Які основні типи референдумів (наприклад, факультативний, консультативний, обов'язковий) і наведіть приклади кожного з них у різних країнах?
18. Як конституційні положення впливають на організацію та результати референдумів в зарубіжних країнах?
19. Обміркуйте політичні та соціальні наслідки значного референдуму, наприклад референдум про Brexit у Сполученому Королівстві.
20. Які основні проблеми щодо використання референдумів і як їх можна вирішити, щоб покращити демократичне прийняття рішень?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Взаємозв'язок між виборчими системами та використанням референдумів: порівняльний аналіз.
2. Проблеми функціонування змішаних виборчих систем.

3. Вплив виборчих систем на формування участі виборців і результати референдумів.

4. Референдуми та виборча реформа: уроки світової практики.

5. Використання референдумів в авторитарних і демократичних виборчих системах: порівняльно-правова характеристика.

Тема 9. Глава держави в зарубіжних країнах

Для дослідження даної теми важливо підійти до неї, вивчаючи різні ролі, повноваження та обмеження глав держав у різних державних системах, від монархій до республік. Ці методичні вказівки окреслюють структурований підхід до дослідження поняття глави держави, його конституційної основи та функцій в рамках розподілу влади.

Почніть із класифікації державних органів (законодавчих, виконавчих і судових) і розуміння їхньої ролі в політичних системах.

Проаналізуйте теорію розподілу державної влади як основоположну концепцію, зосереджуючись на її важливості для обмеження урядової влади та сприяння збалансованому управлінню.

Опрацюйте механізми стримувань і противаг, зокрема, як вони застосовуються в США, для підтримки рівноваги між гілками влади, підкреслюючи роль суду в контролі виконавчої влади, особливо через судовий перегляд і тлумачення законів у контексті конституційних обмежень.

Наведіть поняття та ознаки глав держав, визначте, що таке глава держави, зосереджуючись на загальних функціях посади (виконавчі, законодавчі, символічні та пов'язані із зовнішньою політикою).

Ознайомтеся з відмінностями між монархами та президентами, включно з ключовими варіаціями їхніх повноважень, терміну перебування на посаді та системи престолонаслідування чи виборів.

Детально опрацюйте питання стосовно інституту монархії в сучасних зарубіжних країнах. Проаналізуйте правовий статус монархів. Проаналізуйте, як конституції чи закони визначають повноваження та обмеження монарха.

Дослідіть системи престолонаслідування.

Проаналізуйте правовий статус монарха в різних типах монархій:

- парламентарна монархія: розберіть на прикладах Великобританії, Японії обмежені повноваження монархів у парламентських системах, де вони діють переважно як церемоніальні особи;

- дуалістична монархія: проаналізуйте подвійні ролі в монархіях з обмеженими, але значними повноваженнями (наприклад, Марокко, Йорданія);

- абсолютна монархія: дослідіть такі системи, (наприклад, Саудівська Аравія), де монарх має широкі виконавчі та законодавчі повноваження.

Підводячи підсумок у цьому питанні, порівняйте ролі монархів у Великобританії та Японії, аналізуючи конкретні юридичні та символічні ролі, які вони відіграють, складіть відповідну таблицю.

Розглядаючи питання ролі президентів у республіках, вивчіть правове становище та повноваження президента, розрізняючи ролі в різних типах республік (парламентських, президентських і напівпрезидентських).

Порівняйте види президентських виборів:

- прямі вибори: проаналізуйте системи у Франції, Мексиці та Ірландії, де президенти обираються безпосередньо народом цих країн;
- непрямі вибори: розгляньте систему Колегії виборців США як приклад;
- внутрішньопарламентські: ознайомтеся з такими випадками (наприклад, у ФРН та Італії), де парламент або спеціальна колегія виборців обирає президента.

Проаналізуйте інститут імпічменту, наведіть приклади.

Розглядаючи питання компетенції та повноважень глав держав, порівняйте роль глави держави у призначенні урядовців у парламентарних монархіях (Великобританія, Японія), дуалістичних монархіях і республіках.

Проаналізуйте позицію глави держави як верховного головнокомандувача збройними силами, зокрема в президентських системах, таких як США. Дослідіть повноваження глави держави скликати або розпускати парламент у різних формах правління. Проаналізуйте законодавчі повноваження, включаючи право пропонувати закони, накладати вето та промудувати закони. Порівняйте право вето глав держав у різних системах.

Розглядаючи зовнішньополітичні повноваження, проаналізуйте, як глави держав представляють свої країни на міжнародній арені, призначають послів і ратифікують договори.

Порівняйте зовнішньополітичну роль глави держави у Великій Британії, США та Італії, зосереджуючись на розподілі виконавчої влади між главою держави та главою уряду.

Щодо інших повноважень глави держави:

- право на помилування та нагородження державними нагородами: дослідіть символічні та церемоніальні функції, такі як надання помилування та нагородження, звернувши увагу на їхнє практичне та символічне значення;
- надзвичайні повноваження: перегляньте спеціальні повноваження, доступні в кризових ситуаціях (наприклад, надзвичайні повноваження в США та Франції).

Особливу увагу слід приділити факторам, що впливають на роль глави держави, а саме:

- форма правління та політичний режим: обговоріть, як змінюється роль глави держави в різних формах правління (монархія чи республіка) та політичних режимах (демократичний чи авторитарний);
- державний устрій: дослідіть, як федеральні чи унітарні системи впливають на обсяг повноважень глав держав, використовуючи приклади федеративних (США, ФРН, Австрія) та унітарних держав (Італія, Польща, Франція).

Проаналізуйте, як конституційні рамки визначають роль глави держави, зосереджуючись на країнах, де ці ролі обмежені контролем з боку інших гілок влади.

У результаті вивчення даної теми, з урахуванням наведених методичних порад, студенти зможуть: визначати та розрізняти типи глав держав у різних політичних системах; аналізувати конституційні принципи розподілу влади та їх застосування до глав держав; порівнювати юридичні ролі та повноваження монархів і президентів, зосередившись на виконавчій, законодавчій та зовнішній політиці; оцінювати вплив конституційних, урядових і політичних структур на функції глав держав; критично оцінювати роль глав держав під час надзвичайних обставин, визнаючи як конституційний захист, так і можливість зловживань.

Методичні вказівки розроблено для забезпечення всебічного розуміння ролі та функцій глави держави.

Питання для самоконтролю:

1. Яка роль глави держави в зарубіжних країнах і чим вона відрізняється від ролі глави уряду?
2. Які основні функції та повноваження зазвичай пов'язані з посадою глави держави?
3. Як обирається глава держави в різних зарубіжних країнах?
4. Яка різниця між церемоніальним і виконавчим главою держави?
5. Як монархи в конституційних монархіях (наприклад, Великій Британії чи Японії) функціонують як глави держав порівняно з монархами в абсолютних монархіях (наприклад, у Саудівській Аравії)?
6. Які повноваження та обов'язки президента в президентській республіці?
7. Як функціонує глава держави в парламентській системі?
8. Які ключові обов'язки глави держави щодо національної оборони, зовнішніх відносин і законотворчості?
9. Як глава держави здійснює дипломатичні повноваження?
10. Яка роль глави держави в законодавчому процесі?
11. Чим роль глави держави у Франції відрізняється від ролі глави держави в Німеччині?
12. Які повноваження глави держави в напівпрезидентській республіці?
13. Чим глава держави в Швейцарії відрізняється від інших країн, враховуючи її унікальну систему колективного керівництва?
14. Як обирається глава держави в парламентській республіці?
15. Який процес успадкування глави держави в монархіях?
16. Яким чином конституційні положення про правонаступництво глави держави забезпечують політичну стабільність в зарубіжних державах?
17. Як роль глави держави адаптується в країнах, що перебувають у процесі демократичних перетворень, наприклад, у посткомуністичних державах Східної Європи?

18. Чим відрізняється роль глави держави в країнах із федеративною системою, наприклад у Сполучених Штатах Америки чи Канаді, порівняно з унітарними державами, такими як Франція чи Японія?

19. Яка роль глави держави в африканських країнах і чим вона відрізняється від ролі в країнах Європи чи Північної Америки?

20. Чим відрізняються обов'язки та повноваження глави держави в країнах Латинської Америки, таких як Мексика чи Аргентина, від європейських?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституційно-правовий статус глави держави в монархіях.
2. Конституційно-правовий статус глави держави в президентській республіці.
3. Конституційно-правовий статус глави держави в парламентарній республіці.
4. Конституційно-правовий статус глави держави в напівпрезидентській республіці.
5. Проблеми взаємовідносин глави держави з іншими органами державної влади.

Тема 10. Парламент в зарубіжних країнах

Щоб ефективно вивчати дану тему, почніть із розуміння основних понять теми, яка охоплює походження, структуру та роль парламентів у всьому світі, а також те, як різні системи та повноваження застосовуються в парламентських моделях. Пропонується наступний структурований підхід до дослідження:

Простежте еволюцію парламентів від історичних форм до сучасних представницьких установ. Проаналізуйте перехід від абсолютних монархій до парламентської демократії, з особливим акцентом на країнах, які вплинули на розвиток парламентарних систем.

Ознайомтеся з ключовими текстами з історії парламентаризму та вивчіть ранні приклади парламентів, наприклад британський парламент і його поступове набуття домінування над монархією, порівняйте з Конгресом США, щоб зрозуміти різні моделі представництва та розподілу влади.

Дослідіть структурні варіації парламентів (однопалатний і двопалатний) і вивчіть, як партійний і соціальний склад впливає на функціонування та ефективність парламенту.

Порівняйте однопалатні системи (наприклад, Данія, Фінляндія) з двопалатними системами, звернувши увагу на унікальні атрибути верхньої та нижньої палат у двопалатних парламентах. Вивчіть такі конкретні приклади, як Конгрес США, парламент Італії та парламент Великої Британії, щоб зрозуміти відмінності в законодавчій структурі. Зосередьтеся на рівних і нерівних повноваженнях між палатами в двопалатних системах і визначте унікальні

структурні елементи парламенту кожної країни, наприклад Бундестагу Німеччини.

Проаналізуйте правовий статус депутатів. Дослідіть, як депутати обираються в різних системах (призначення, успадкування, вибори). Вивчіть, як ці фактори впливають на незалежність законодавчої влади.

Щодо питання компетенція та повноваження парламентів, вивчіть та проведіть порівняльний аналіз, як працюють парламенти з різними повноваженнями, від парламентів з необмеженими повноваженнями (наприклад, парламент Великобританії) до парламентів з обмеженими повноваженнями (наприклад, Конгрес США).

Дізнайтеся про парламентські сесії (чергові та позачергові), організаційні органи палат (президії, бюро) та роль партійних фракцій. Вивчіть регламент парламенту, зокрема в таких країнах, як США, Великобританія та Німеччина. Перегляньте, як внутрішні структури впливають на ефективність законодавства та міжпартійну координацію. Розгляньте роль посадових осіб парламенту (наприклад, спікера США та спікера Палати громад Великобританії) і проаналізуйте, як партійні батоги керують законодавчими планами.

Важливе місце в цій темі займає законодавчий процес.

Ознайомтеся з етапами законодавчого процесу: пропозиція законопроекту, обговорення, поправки, голосування та прийняття. Вивчіть законодавчі процедури. Зосередьтеся на праві вето та процедурах вирішення міжпалатних спорів. Проаналізуйте конкретні законодавчі акти та процес, за допомогою якого вони були прийняті в різних країнах, розуміючи фактори, які впливають на законодавчі результати.

Проаналізуйте роль, типи та функції комітетів, зокрема те, як вони підвищують законодавчу спеціалізацію та нагляд. Перегляньте структури комітетів у різних парламентах, наприклад у США (з постійними та спеціальними комітетами) та Великобританії (з вибраними комітетами). Порівняйте, як комітети працюють у різних системах, щоб зрозуміти їхню роль у ефективній законодавчій та наглядовій діяльності.

Слід приділити особливу увагу парламентському контролю за урядом. Для цього необхідно вивчити механізми, за допомогою яких парламенти контролюють дії уряду, зосереджуючись на вотумах довіри, інтерпеляціях і слідчих комітетах. Наведіть приклади парламентського контролю в парламентських країнах (вотум недовіри у Великобританії, процес інтерпеляції у Франції) і в президентських республіках (повноваження Конгресу США щодо контролю). Вивчіть конструктивний вотум недовіри Німеччини як унікальну особливість. Проаналізуйте випадки, коли парламентський контроль суттєво вплинув на політику уряду, допомагаючи з'ясувати баланс влади та ефективність механізмів контролю.

Для вивчення ролі парламентів в економіці та зовнішній політиці необхідно дослідити, як парламенти впливають на національне економічне планування, бюджетний контроль і зовнішні відносини, звертаючи увагу на

баланс влади. Проаналізуйте бюджетні процеси та зовнішню політику в таких країнах, як США, Німеччина та Індія. Зрозумійте, як ці повноваження дозволяють парламентам брати активну участь у внутрішніх і міжнародних справах.

Щодо судових повноважень, вивчіть судові можливості парламентів, такі як імпичмент та інші наглядові функції. Перегляньте відомі справи про імпичмент (наприклад, у США, Литва). Ознайомтеся з теоріями парламентаризму, щоб зрозуміти еволюцію ролі парламентів у демократичному урядуванні.

Використання такого методичного підходу забезпечить повне розуміння парламентських структур і їх функцій у різних політичних системах, покращуючи розуміння політики та ролі законодавчих органів у всьому світі.

Питання для самоконтролю:

1. Яка основна роль і функції парламенту в зарубіжних країнах?
2. Чим відрізняються структура та повноваження парламентів у президентській, парламентарній та напівпрезидентській системах?
3. У чому полягають ключові відмінності між однопалатним і двопалатним парламентами та в яких країнах кожен тип найчастіше зустрічається?
4. Які ключові характеристики парламентської системи та як вона функціонує в таких європейській країнах?
5. Які законодавчі повноваження має парламент і як він ухвалює закони в зарубіжних країнах?
6. Як функціонує бюджетний процес у парламентській системі та яку роль відіграє парламент у затвердженні національних бюджетів?
7. Яку роль відіграє парламент у призначенні та звільненні урядовців, таких як прем'єр-міністри чи члени кабінету?
8. Яким чином парламент здійснює контроль за виконавчою владою і які системи стримувань і противаг існують у різних країнах?
9. Як різні виборчі системи впливають на функціонування парламентів зарубіжних країн?
10. Яка роль політичних партій у парламентських виборах і як партійні системи впливають на структуру парламенту?
11. Які ключові відмінності між британським парламентом (палатою громад і палатою лордів) і німецьким Бундестагом з точки зору їх складу та законодавчих процесів?
12. Чим структура Національних зборів Франції відрізняється від структури Генеральних кортесів Іспанії та як це впливає на їхні законодавчі функції?
13. Яким чином двопалатні парламенти збалансовують владу між двома палатами?

14. Як парламент бере участь у прийнятті зовнішньополітичних рішень, зокрема в контексті міжнародних договорів та угод? Яка роль парламенту в ратифікації міжнародних договорів?

15. З якими проблемами стикаються парламенти в сучасних демократичних країнах щодо представництва, інклюзивності та громадської довіри?

16. Як парламенти вирішують нові проблеми, такі як зміна клімату, міграція та цифрове управління в інших країнах?

17. Яка роль парламентів у вирішенні політичних чи економічних криз, таких як фінансова нестабільність або корупція, в інших країнах?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституційно-правовий статус Конгресу США.
2. Конституційно-правовий статус Європейського парламенту.
3. Особливості функціонування парламентів в парламентарних країнах.
4. Роль парламенту у формуванні зовнішньої політики.
5. Парламентський контроль: порівняльно-правовий аналіз.
6. Еволюція парламентської демократії: історичні перспективи та сучасні виклики.

Тема 11. Уряд в зарубіжних країнах

Для ефективного вивчення теми важливо зрозуміти різноманітність державних структур у різних системах. Пропонується покрокова інструкція для ґрунтовного вивчення цієї теми.

Почніть з аналізу місця уряду в ширшому контексті держави, зокрема його відносини з іншими вищими органами державної влади (виконавчою, законодавчою, судовою).

Проаналізуйте різні типи урядів, які існують у всьому світі: однопартійні, безпартійні, коаліційні, уряди меншості, уряди більшості.

Дослідіть приклади кожного типу уряду, звернувши увагу на обставини, за яких ці уряди виникають (наприклад, переговори після виборів у коаліційних урядах або виклики уряду меншості).

Дослідіть, як форма правління впливає на процес формування уряду:

- парламентарні монархії: у таких країнах, як Велика Британія та Японія, дослідіть, як глава держави (монарх) є більш церемоніальним, коли прем'єр-міністр є центральною фігурою у формуванні уряд;

- дуалістичні монархії: розгляньте монархії, де є і монарх, і сильний прем'єр-міністр (наприклад, Йорданія), і вивчіть розподіл влади між ними;

- парламентарні республіки: в Італії, Німеччині та Індії дослідіть, як парламенти впливають на формування уряду та роль президента у призначенні уряду;

- президентські республіки: у США дослідіть роль президента у формуванні уряду, з наголосом на розподіл влади;
- змішані республіки: зосередьтеся на напівпрезидентській системі, наприклад, Франція, де президент і прем'єр-міністр поділяють виконавчі повноваження.

Порівняйте процедури формування уряду в цих різних системах, зосереджуючись на ролі виконавчої, законодавчої та іноді судової влади. Наведіть історичні приклади застосування цих процедур у реальному світі.

Проаналізуйте роль дорадчих органів, які допомагають у функціонуванні урядових відомств, зосереджуючись на тому, як бізнес-організації та консультативні органи впливають на політичні рішення.

У питанні конституційно-правового статусу глави уряду проаналізуйте правову позицію глави уряду (наприклад, прем'єр-міністрів у парламентських системах, президентів у республіках), звертаючи увагу на їх призначення та повноваження. Вивчіть процес призначення глав уряду та їхню правову позицію в рамках конституції, розрізняючи системи (наприклад, призначаються монархом у монархіях або обираються в республіках). Порівняйте роль прем'єр-міністра у Великобританії та Японії з роллю президентів США та Франції. Вивчіть, як роль глави уряду залежить від політичної структури.

Розглядаючи повноваження уряду, проаналізуйте місце уряду в державному управлінні, включаючи розробку політики, контроль і відносини між виконавчою та іншими гілками влади.

Зосередьтеся на функціях урядових комітетів та їхній ролі в прийнятті виконавчих рішень, особливо в таких країнах, як США (Виконавчий офіс президента), Великобританія (Кабінет) і Франція (Рада міністрів).

При розгляді питання щодо законодавчих повноважень уряду та відносини з парламентом, проаналізуйте обсяг повноважень уряду в законодавчій сфері, включаючи пропозицію та прийняття законів. Вивчіть процес, за допомогою якого уряди вносять, змінюють і затверджують законодавство, звертаючи увагу на відмінності між парламентською (наприклад, Італія, Німеччина) і президентською системами (наприклад, США, Мексика).

Порівняйте відносини між урядом і парламентом у таких системах, як Велика Британія, Франція, Італія та США, звернувши увагу на відмінності в законодавчих повноваженнях та процеси затвердження парламентом.

Перегляньте практику делегованого законодавства (де уряди мають повноваження створювати детальні закони в рамках схвалення парламентом), особливо в таких країнах, як Франція та Італія. Проаналізуйте концепцію делегованого законодавства, коли парламенти делегують певні законодавчі повноваження виконавчій владі (уряду), а також методи контролю за таким законодавством. Дізнайтеся, як діє делеговане законодавство у Великій Британії та Франції і проаналізуйте парламентський або судовий контроль за цим процесом. Вивчіть регуляторні повноваження глави уряду Франції щодо прийняття декретів, постанов та інших форм вторинного законодавства.

Дотримуючись такого структурованого підходу, ви отримаєте всебічне розуміння різних державних систем у всьому світі, повноважень і відносин з іншими гілками влади, забезпечуючи міцну основу для порівняльного політико-правового аналізу.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні типи державних структур зустрічаються в зарубіжних країнах, наприклад президентська, парламентська чи напівпрезидентська системи?

2. Яка роль виконавчої влади в уряді зарубіжних країн і чим вона відрізняється в різних політичних системах?

3. Як концепція поділу влади та системи стримувань і противаг діють в урядах зарубіжних держав?

4. Які ключові характеристики президентської системи правління і як вона функціонує в таких країнах, як США, Мексика чи Бразилія?

5. Як функціонує парламентська система правління та яка роль прем'єр-міністра та парламенту в таких країнах, як Сполучене Королівство чи Італія?

6. Що таке напівпрезидентська система правління і як вона балансує владу між президентом і прем'єр-міністром (наприклад, у Франції)?

7. Чим уряд у федеративній державі відрізняється від уряду в унітарній державі, і які країни використовують ці системи?

8. Які основні функції виконавчої влади в зарубіжних країнах і як президент чи прем'єр-міністр здійснюють повноваження?

9. Яку роль відіграє уряд у формуванні економічної політики та як вона реалізується в таких країнах, як Німеччина чи Японія?

10. Як уряд зарубіжних країн забезпечує захист прав і свобод особи за допомогою законів і державної політики?

11. Чим відрізняються відносини між урядом і парламентом у парламентській системі порівняно з президентською?

12. Яка роль уряду в законодавчому процесі в різних країнах і як вони взаємодіють із законодавчою владою для прийняття законів?

13. Як уряд у парламентській системі вирішує такі питання, як вотум довіри, створення коаліції та розпуск парламенту?

14. Як роль уряду у федеративній системі, наприклад у Сполучених Штатах Америки, порівнюється з роллю в унітарних державах, таких як Франція чи Японія?

15. Чим політична та урядова структура Китаю відрізняється від демократичних систем?

16. Як відбувається формування урядових коаліцій у країнах з багатопартійною системою, наприклад у Німеччині чи Італії?

17. Як уряди реагують на такі глобальні виклики, як зміна клімату, міграція чи кібербезпека?

18. З якими проблемами стикаються уряди під час підтримки стабільності та легітимності, особливо в країнах, які переживають політичну чи економічну кризу?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Порівняльно-правовий аналіз урядів президентської та парламентської систем.
2. Конституційно-правовий статус федеральних і унітарних урядів.
3. Роль виконавчої влади: юридичні повноваження та обмеження.
4. Конституційно-правовий статус урядів під час надзвичайного стану.
5. Взаємовідносини уряду з іншими органами державної влади.
6. Конституційно-правовий статус глави уряду.

Тема 12. Конституційно-правові основи судової влади в зарубіжних країнах

Для даної теми ефективним підходом до вивчення було б поєднання порівняльно-правового аналізу з глибоким вивченням механізмів конституційного контролю. Нижче наведено детальну методологію вивчення цієї теми.

Почніть із чіткого визначення основних термінів, зокрема «судова влада», «конституційний контроль», «судовий контроль» і «конституційні суди». Розуміння цих термінів у різних національних контекстах закладе міцну основу для порівняльного аналізу.

Обмежте кількість країн, що представляють різні правові системи (наприклад, континентального права, загального права, ісламського права, змішані системи), щоб уможливити широке, але кероване порівняльне дослідження. Вибір країн з унікальною практикою конституційного контролю (наприклад, США, ФРН, Франція, Польща) може забезпечити поглиблене його вивчення.

Опрацюйте теоретичні точки зору на роль і незалежність судової влади в конституційних рамках, зосереджуючись на розподілі влади та системах стримувань і противаг. Огляд різних моделей конституційного контролю, включаючи централізований проти децентралізованого контролю та абстрактний проти конкретного судового контролю. Зрозумійте, як ці теорії застосовуються в різних правових системах.

Проаналізуйте конституційні тексти кожної вибраної країни, визначивши положення, які встановлюють і регулюють судову владу. Зверніть особливу увагу на положення, пов'язані з незалежністю судової влади, структурою судової влади та її повноваженнями в конституційних питаннях.

Відобразіть структуру та юрисдикцію судів. На прикладах конституційних судів чи верховних судів покажіть їх відношення до судів нижчої інстанції, підкреслюючи, як кожен рівень бере участь у конституційному контролі.

Досліджуючи механізми конституційного контролю, приділіть увагу видам конституційного контролю, а саме:

1. Централізований контроль: розгляньте країни з централізованою системою конституційного контролю, де конституційні суди несуть головну відповідальність за тлумачення та застосування конституційних принципів;

2. Децентралізований контроль: у децентралізованих системах (наприклад, у США) дослідіть, як здійснюється судовий контроль, особливо коли нижчі суди беруть участь у тлумаченні конституції.

Вивчіть різні методи конституційного контролю, зокрема:

- абстрактний контроль: перегляд конституційності без конкретного випадку чи суперечок, поширений у таких країнах, як Франція;

- конкретний огляд: контроль здійснюється в контексті реальних справ, як це видно в США;

- попередній або превентивний контроль: механізми оцінки конституційності законів/проектів законів, поширені в країнах із законодавчими механізмами попередньої перевірки.

Для більш поглибленого вивчення конституційного контролю, виберіть значні справи з кожної країни, які є прикладом здійснення конституційного контролю. Ці справи мають продемонструвати роль судової системи у тлумаченні та забезпеченні виконання конституційних норм. Проаналізуйте, як ці рішення вплинули на відносини між гілками влади. Підкресліть, як конституційні суди або верховні суди утверджують судову владу та взаємодіють з іншими державними установами.

Розробіть набір критеріїв для оцінки механізмів конституційного контролю в різних країнах, зокрема:

а) призначення та строки повноважень суддів: проаналізуйте, як спосіб призначення суддів впливає на незалежність та неупередженість конституційного контролю;

б) доступ до конституційного перегляду: вивчіть, хто може ініціювати конституційний контроль (наприклад, державні органи, окремі особи, громадянське суспільство), звернувши увагу на відмінності в доступності та наслідки для юридичної відповідальності;

в) обсяг контролю: порівняйте ступінь, до якого конституційні суди можуть розглядати законодавство, виконавчі дії та інші судові рішення;

г) вплив правових традицій: оцініть, як правові традиції кожної країни формують її підхід до конституційного контролю.

Проаналізуйте рівень політичного впливу на органи конституційного контролю та призначення суддів. У деяких країнах політична участь може обмежити незалежність судової влади, впливаючи на цілісність конституційного контролю. Враховуйте історичні та соціальні контексти, які формують практику конституційного контролю, як-от постколоніальна спадщина, періоди авторитарного правління або перехід до демократії. Ці фактори часто впливають на обсяг і застосування судової влади.

Зверніть увагу на те, як міжнародні норми, такі як конвенції з прав людини, впливають на конституційний контроль і незалежність судової влади, особливо в країнах, де рішення наднаціональних судів впливають на внутрішні конституційні питання. Дослідіть, як в країнах ЄС внутрішній конституційний контроль взаємодіє з наднаціональними судами, такими як Європейський суд з прав людини чи Європейський суд, або на нього впливають.

Визначте сучасні виклики конституційному контролю, такі як посилення виконавчої влади, перевищення судової влади або суспільний скептицизм щодо незалежності судової влади. Проаналізуйте останні реформи, спрямовані на посилення конституційного контролю, такі як зміни в процедурах призначення, розширення доступу до судового перегляду або прийняття міжнародної судової практики.

Узагальніть та зробіть порівняльні висновки щодо механізмів конституційного контролю, незалежності судової влади та ефективності судової влади в різних правових системах. Оцініть, як різні моделі конституційного контролю впливають на демократичне управління, права людини та правову стабільність у вибраних країнах. Запропонуйте сфери для подальших досліджень, наприклад, вплив цифрових технологій на конституційний контроль, роль громадської думки в ухваленні судових рішень або конкретні тематичні дослідження в демократіях, що розвиваються.

Такий підхід забезпечить науково обґрунтований комплексний аналіз судової влади та конституційного контролю в сучасних правових системах. Дотримуючись цього підходу, студенти отримають повне розуміння того, як функціонує судова влада в зарубіжних країнах, роль конституційних судів і ширші наслідки конституційного контролю для підтримки верховенства права та захисту конституційних прав.

Питання для самоконтролю:

1. Яка роль судової влади в зарубіжних країнах і як вона взаємодіє з іншими гілками влади?
2. Як принцип незалежності суду діє в різних правових системах і чому він важливий для функціонування демократії?
3. Які конституційні основи гарантують незалежність судової влади в зарубіжних державах?
4. Як відбувається відбір суддів у різних країнах і які критерії зазвичай використовуються для забезпечення їх незалежності та компетентності?
5. Яка структура судової влади у федеральній системі (наприклад, Сполучені Штати Америки) порівняно з унітарною системою (наприклад, Франція чи Японія)?
6. Яка роль конституційних судів або спеціалізованих судів у судовій системі таких країн, як Німеччина, США чи Польща?
7. Як судова влада в зарубіжних країнах реалізує повноваження щодо судового контролю та яке її значення для дотримання конституції?

8. Яка роль судової влади в тлумаченні та застосуванні законів у країнах з кодифікованими конституціями, і чим це відрізняється від країн з некодифікованими конституціями (наприклад, Велика Британія)?

9. Як суди в зарубіжних країнах розглядають справи, пов'язані з конституційними оскарженнями, і які засоби правового захисту вони можуть запропонувати, коли закони визнаються неконституційними?

10. Як конституції зарубіжних країн захищають судову систему від політичного впливу чи втручання?

11. Які ключові конституційні положення встановлюють повноваження та обов'язки судової влади в таких країнах, як США, Німеччина та Італія?

12. Яким чином принцип «поділу влади» забезпечує незалежність судової влади в зарубіжних державах?

13. Чим судові системи в країнах загального права (наприклад, у Великій Британії) відрізняються від судових систем у країнах континентального права (наприклад, у Франції чи Німеччині)?

14. Як зарубіжні країни вирішують такі проблеми, як судова корупція, затримки у розгляді справ або необхідність судової реформи?

18. Яким чином судова система в зарубіжних країнах сприяє доступу до правосуддя, зокрема щодо правової допомоги та рівності перед законом?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституційні принципи функціонування судової влади: порівняльно-правовий аналіз.

2. Судовий контроль і конституційні суди: правові основи функціонування та глобальні перспективи.

3. Роль Конституції у формуванні судової незалежності в зарубіжних країнах.

4. Вплив правових традицій на структуру судової влади: загальне право проти систем континентального права.

5. Доступ до правосуддя та конституційні гарантії: порівняльно-правовий аналіз судових систем.

Тема 13. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах

Комплексне вивчення даної теми має вплинути на розуміння структур, функцій та еволюції місцевого самоврядування в різних правових системах. Ця методологія допоможе студентам вивчити конституційні основи, порівняльні моделі та соціально-політичні наслідки місцевого самоврядування в усьому світі.

Почніть із визначення основних понять, таких як «місцеве самоврядування», «децентралізація», «субсидіарність» і «муніципальна автономія». Кожен із цих термінів має свої нюанси, що відрізняє їх залежно від країни та правової традиції.

Важливо знайомитися з міжнародними нормами, які впливають на місцеве самоврядування, такими як, наприклад, Європейська хартія місцевого самоврядування.

Перегляньте конституційні положення, пов'язані з місцевим самоврядуванням у сучасних зарубіжних країнах. Розберіться, як конституційні акти визначають сферу діяльності, повноваження та фінансову автономію місцевих органів влади, звертаючи увагу на відмінності в рівнях децентралізації. Виберіть країни з різними підходами до місцевого самоврядування, як-от федеративні (наприклад, Німеччина, США), унітарні (наприклад, Франція, Японія) і гібридні моделі. Включення країн із різноманітною політичною історією та рівнем децентралізації збагатить порівняльну інформацію.

Проаналізуйте різні структурні моделі місцевого самоврядування, такі як федеральна, регіональна та муніципальна. Вивчіть, як ці моделі працюють у різних типах держав і визначте їх особливості.

Оцініть ступінь автономії, наданої місцевим органам влади в кожній моделі, і дослідіть, як конституційні чи законодавчі положення збалансовують цю автономію з центральним урядовим контролем. Це порівняння покаже, наскільки місцеве врядування захищене конституцією, а не адміністративним регулюванням.

Вивчіть принцип субсидіарності, який передбачає, що управління має відбуватися на місцевому рівні, здатному впоратися з відповідальністю. Проаналізуйте, як сучасні зарубіжні країни впроваджують субсидіарність у рамки місцевого управління та як це впливає на розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади.

Порівняйте, як країни інтерпретують і впроваджують субсидіарність, зокрема в Європейському Союзі та федеративних країнах, де цей принцип вбудований як у місцеве, так і в регіональне управління.

Визначте основні функції органів місцевого самоврядування, які часто включають освіту, охорону здоров'я, громадську безпеку та інфраструктуру. Вивчіть, як обсяг цих функцій залежить від країни та як вони визначаються конституційними та законодавчими рамками.

Проаналізуйте фінансові механізми, доступні місцевим органам влади, включаючи податкові органи, бюджетну незалежність та гранти центрального уряду. Оцініть, як фіскальна автономія впливає на ефективність і незалежність місцевого управління.

Перегляньте структуру місцевих рад, муніципальних органів і регіональних органів влади. Визначте ієрархію, ролі мерів і членів ради, а також те, чи є ці посадовці обраними чи призначеними.

Ознайомтеся з виборчими системами, що використовуються на місцевих виборах, включаючи пропорційне представництво, мажоритарні системи або змішані моделі. Проаналізуйте, як різні системи впливають на політичне представництво, підзвітність та участь громадян у місцевому врядуванні.

На прикладах розгляньте особливості децентралізації та реформ місцевого самоврядування. Розгляньте країни, які реструктуризували своє місцеве управління, як-от регіональна автономія в Іспанії чи реформи місцевого самоврядування в Південній Африці після подолання режиму апартеїду. Ці приклади дають зрозуміти, як децентралізація може задовольнити регіональні потреби або покращити управління. Оцініть, як реформи децентралізації вплинули на місцеву демократію, включаючи участь громадян, надання послуг і якість місцевого управління. Такий аналіз може виявити як успіхи, так і проблеми в реалізації реформ місцевого самоврядування.

Проведіть комплексний порівняльний аналіз балансу влади між місцевими та центральними органами влади, включаючи правові засоби, доступні центральним органам влади для контролю та втручання. Це порівняння є важливим для розуміння обмежень місцевого самоврядування в різних політичних системах. Вивчайте механізми вирішення конфліктів і співпраці між центральними та місцевими органами влади, наприклад, судовий розгляд, діяльність адміністративних судів або міжурядових рад. Ці механізми вказують на ступінь захисту місцевих органів влади та обсяги втручання центральних органів влади.

Проаналізуйте рівень свободи формування політики, який мають місцеві органи влади, і те, як вони сприяють досягненню цілей національної політики. Для цього необхідно проаналізувати ефективність місцевих органів влади в адаптації та впровадженні політики, яка відповідає регіональним потребам.

Дослідіть виклики, з якими стикаються органи місцевого самоврядування на сучасному етапі розвитку. Визначте та схарактеризуйте політичні проблеми (наприклад, центральне втручання, корупція) і фінансові проблеми (наприклад, недостатнє фінансування, залежність від субсидій центрального уряду), які можуть обмежити ефективність місцевих органів влади.

Розгляньте, як такі фактори, як урбанізація, економічна нерівність і географічні відмінності, впливають на місцеве управління. Проаналізуйте, як органи місцевого самоврядування в різних країнах задовольняють потреби міських та сільських районів, і як регіональна нерівність впливає на місцеве самоврядування.

Оцініть вплив наднаціональних і міжнародних стандартів на місцеве самоврядування. Щодо європейських країн вивчіть, як Європейська хартія місцевого самоврядування впливає на національне законодавство та конституційну практику. Оцініть ступінь відповідності міжнародним стандартам місцевого самоврядування, зосереджуючись на правовому захисті місцевої автономії та демократичного представництва. Перегляньте інші міжнародні акти, такі як, наприклад, Цілі сталого розвитку ООН (Глобальні цілі), щоб зрозуміти, як глобальні норми формують пріоритети місцевого управління, зокрема щодо надання державних послуг і розвитку громади.

Важливим для цілісного розуміння теми є аналіз поточних тенденцій та реформ у місцевому самоврядуванні. Проаналізуйте зростаючу роль

цифровізації в місцевому врядуванні, як-от електронне урядування та платформи залучення громадян, які покращують надання послуг і забезпечують прозорість муніципальної влади.

Дослідіть, як місцеві органи влади вирішують екологічні проблеми, зосереджуючись на децентралізованих ініціативах, таких як програми відновлюваної енергії, управління відходами та міське планування для стійкості до клімату.

Узагальніть висновки. Підсумуйте основні особливості, переваги та обмеження моделей місцевого самоврядування у вибраних країнах. Виділіть фактори, які сприяють або перешкоджають ефективному місцевому врядуванню, включаючи конституційний захист, фіскальну автономію тощо. Оцініть вплив місцевого самоврядування на демократичну участь, соціальну справедливість і якість державних послуг. Підкресліть, як структури місцевого управління сприяють або обмежують ширші конституційні принципи, такі як децентралізація, підзвітність і субсидіарність.

Рекомендація: опирайтеся на первинні джерела, такі як конституції та статuti місцевого самоврядування, щоб зрозуміти правову базу місцевого самоврядування в кожній вибраній країні. Використовуйте наукові статті з порівняльного правознавства, конституційного права, щоб отримати доступ до поглибленого аналізу та тематичних досліджень систем місцевого самоврядування. Ознайомтеся зі звітами таких організацій, як Рада Європи, Світовий банк і Організація Об'єднаних Націй, що вплине на розуміння глобальних тенденцій, викликів і стандартів, пов'язаних із місцевим самоврядуванням.

Дотримання таких методичних порад забезпечить повне розуміння місцевого самоврядування в сучасних зарубіжних країнах, наголошуючи на конституційних, політичних та соціальних аспектах, які впливають на його структуру та функціонування.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке місцеве самоврядування, і чому воно важливе для функціонування демократичних систем у зарубіжних країнах?
2. Чим місцеве самоврядування відрізняється від централізованого чи державного управління в різних країнах?
3. Які конституційні чи правові основи встановлюють і гарантують право на місцеве самоврядування в іноземних державах?
4. Які загальна структура місцевого самоврядування в зарубіжних країнах?
5. Як розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади працює у федеративних країнах, таких як США чи ФРН, порівняно з унітарними системами, такими як Франція чи Японія?
6. Які основні обов'язки та функції органів місцевого самоврядування в країнах з децентралізованою системою управління?

7. Яку роль відіграє конституція чи національний закон у визначенні сфери та меж місцевого самоврядування в зарубіжних країнах?

8. Як правові системи в таких країнах, як Німеччина, Іспанія чи Італія, гарантують місцеву автономію, одночасно забезпечуючи єдність держави?

9. Які конкретні конституційні чи правові положення регулюють повноваження органів місцевого самоврядування в зарубіжних державах щодо фінансів і оподаткування?

10. Як органи місцевого самоврядування взаємодіють із центральними органами влади зарубіжних країн та які механізми існують для вирішення конфліктів між ними?

11. Як органи місцевого самоврядування впливають на національну політику, зокрема в таких сферах, як освіта, охорона здоров'я?

12. Як центральний уряд у таких країнах, як Сполучене Королівство чи Сполучені Штати Америки, контролює або підтримує місцеві органи влади, не підриваючи їхньої автономії?

13. Як функціонує місцеве самоврядування у федеральних системах, наприклад у США, Канаді чи ФРН, порівняно з унітарними системами, такими як Велика Британія, Італія чи Франція?

14. Чим органи місцевого самоврядування в країнах Північної Європи (наприклад, Швеції чи Норвегії) відрізняються від органів влади в країнах Південної Європи (наприклад, Іспанії чи Італії)?

15. Яку роль відіграють органи місцевого самоврядування у сприянні сталому розвитку та вирішенні місцевих екологічних проблем у різних країнах?

16. З якими ключовими проблемами стикається місцеве самоврядування в зарубіжних країнах, наприклад фінансові обмеження чи конфлікти з національними урядами?

17. Як зарубіжні країни вирішують проблему корупції, неефективності чи браку ресурсів у місцевих органах влади?

18. Які тенденції та реформи спостерігаються в місцевому самоврядуванні у відповідь на урбанізацію та глобалізацію?

19. Як органи місцевого самоврядування сприяють громадській активності та участі в прийнятті рішень на рівні громади?

20. Як органи місцевого самоврядування збалансовують потреби міських і сільських районів і які механізми вони використовують для забезпечення представництва різноманітних місцевих громад?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Особливості правового регулювання місцевого самоврядування у федеративних та унітарних державах.

2. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні децентралізації влади: досвід зарубіжних країн.

3. Фінансова автономія місцевого самоврядування: зарубіжний досвід.

4. Місцеве самоврядування у містах-мегаполісах: особливості організації та функціонування.

5. Громадська участь у місцевому самоврядуванні: інноваційні практики зарубіжних країн.

Тема 14. Основи конституційного права Великої Британії

Зазначена тема складна, потребує системного підходу, що включає розуміння соціально-економічної структури, політичних інститутів, конституційних принципів і специфічних нюансів правової бази Великої Британії. Нижче наведені детальні рекомендації.

1. Розглядаючи основи соціально-економічного устрою Великої Британії, проаналізуйте зв'язок між економічною політикою та конституційним розвитком (наприклад, реформи епохи Маргарет Тетчер). Вивчіть вплив промислової революції на британське суспільство, що призвело до піднесення капіталізму, трудових прав і профспілок.

2. Важливе значення для розвитку Великої Британії мають політичні партії та двопартійна система. Необхідно дослідити природу та наслідки двопартійної системи. Для цього дослідіть походження Консервативної та Лейбористської партій, зосередивши увагу на їхніх ідеологічних відмінностях. Обговоріть роль менших партій (наприклад, Ліберальних демократів, Зелена партія Англії та Уельсу та регіональних партій, таких як Шотландська національна партія (SNP)). Оцініть мажоритарну виборчу систему (First Past the Post) та її вплив на партійну динаміку.

3. Проаналізуйте конституційні акти та джерела права Великої Британії. Зосередьтеся на знакових актах: Велика хартія вольностей (1215), Білль про права (1689), Закон про права людини (1998) і акти, пов'язані з деволюцією (наприклад, Акт про Шотландію 1998), а також Акт Європейського Союзу (вихід) 2018 року. Проаналізуйте, як ці акти збалансовують парламентський суверенітет із правами особи. Вивчіть приклади конституційних звичаїв (наприклад, монарх призначає Прем'єр-міністра) та оцініть їх гнучкість.

4. Правовий статус особи. Дослідіть, як конституційне право захищає права особи. Проаналізуйте як імплементація Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод вплинула на прав людини.

5. Виборче право та виборча система Великої Британії. Дослідіть правову основу виборчих прав, про народне представництво, зосередивши увагу на загальному виборчому праві. Проаналізуйте сильні та слабкі сторони мажоритарної виборчої системи (First Past the Post).

6. Парламент Великої Британії. Проаналізуйте двопалатну структуру парламенту та її конституційне значення. Дослідіть склад і ролі Палати громад і Палати лордів. Ознайомтеся з такими реформами, як парламентські акти (1911 і 1949), Акт про палату лордів (1999), Акт про реформу Палати Лордів (2014),

Акт про духовних Лордів (Жінок) 2015. Проаналізуйте законодавчий процес та його етапи.

7. Монархія. Проаналізуйте правовий статус монарха та його роль в управлінні. З'ясуйте конституційні та символічні функції монархії. Оцініть роль монархії в національній ідентичності та стабільності. Проаналізуйте вплив монархії під час політичних криз.

8. Уряд і кабінет. Вивчіть організацію та діяльність виконавчої влади. Особливу увагу необхідно приділити складу Кабінету Міністрів та принципам його колективної відповідальності. Дослідіть роль Таємної ради в консультуванні монарха. Вивчіть, як державні установи, такі як Казначейство (Королівська Скарбниця або Скарбниця Його Величності) та Міністерство внутрішніх справ, функціонують в конституційних рамках. Проаналізуйте конституційні механізми, що регулюють децентралізоване управління на прикладах Шотландії та Північної Ірландії.

9. Муніципальна система Великої Британії. Дослідіть різні рівні місцевого самоврядування (графства, райони, міста). Проаналізуйте повноваження та функції органів місцевої влади на кожному рівні, а також відносини між центральною владою та органами місцевого самоврядування. Проаналізуйте джерела фінансування місцевого самоврядування (податки, державні субсидії, кредити). Порівняйте британську муніципальну систему з системами інших країн, зокрема з країнами Європейського Союзу. Розгляньте повноваження органів місцевого самоврядування в різних сферах (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення, благоустрій).

Дотримання методичних вказівок забезпечить здобувачу розуміння основ конституційного права Великої Британії.

Питання для самоконтролю:

1. Яка природа британської конституції та чим вона відрізняється від конституцій інших країн?

2. Які основні джерела конституційного права Великобританії?

3. Як принцип парламентського суверенітету діє в конституційних рамках Великобританії?

4. Яка роль монархії в конституційному ладі Великобританії?

5. Як принцип розподілу влади діє у Великій Британії та чим він відрізняється від систем в інших країнах з кодифікованими конституціями?

6. Яке значення верховенства права в британській конституційній системі та як воно реалізується?

7. Які повноваження та функції парламенту Великобританії та чим він відрізняється від ролі парламенту в інших парламентських системах?

8. Як відбувається законотворчий процес у Великій Британії і яку роль у ньому відіграє Палата громад?

9. Яка роль Палати лордів у політичній системі Великобританії та який внесок вона робить в законодавчий процес?

10. Як працює судовий перегляд у Сполученому Королівстві та чим він відрізняється від систем судового перегляду в таких країнах, як США?

11. Яка роль судової влади у тлумаченні конституції Великобританії?

12. Які основні принципи регулюють відносини між судами та парламентом у Великобританії?

13. Що таке деволуція і як вона вплинула на конституційну структуру Сполученого Королівства, зокрема в Шотландії, Уельсі та Північній Ірландії?

14. Як Сполучене Королівство захищає права і свободи особи і яку роль у цьому відіграє Акт про права людини 1998 року ?

15. Які ключові реформи конституційної системи Великобританії за останні кілька десятиліть, наприклад передача повноважень або запровадження Акту про права людини 1998 року?

16. Як проблема Brexit вплинула на конституційне право Сполученого Королівства?

17. З якими основними проблемами сьогодні стикається британська конституція, зокрема щодо регіональної автономії?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Великої Британії: характеристика та юридичне значення.

2. Парламентський суверенітет у Великобританії: основний принцип британського конституційного права.

3. Верховенство права в Конституції Великобританії: значення та застосування.

4. Конституційна роль монархії у Сполученому Королівстві.

5. Проблема Brexit: конституційно-правовий аспект.

Тема 15. Основи конституційного права США

Для вивчення цієї теми методичний підхід має бути спрямований на надання студентам всебічного розуміння історичних основ, структурної основи та ключових принципів які формують Конституцію США, зосереджуючись на функціонуванні політичних інститутів, правах особи та складній федеративній системі. Нижче наведено детальні рекомендації щодо вивчення та дослідження конкретних питань теми.

1. Конституція 1787 р. та її особливості. Проаналізуйте структуру Конституції та її адаптивність. Зосередьтеся на розподілі влади, системі стримувань і противаг та федеративній системі. Продумайте, як Конституція залишається актуальною через поправки та судові тлумачення. Докладно вивчіть перші десять поправок (Білль про права), зосереджуючись на таких свободах слова, релігія та належній судовій процедурі. Проаналізуйте важливі поправки та їхній вплив на суспільство.

2. Основи соціально-економічного устрою США. Проаналізуйте роль соціально-економічного розвитку у формуванні конституційного права США.

Дослідіть історичні події, такі як індустріалізація, Велика депресія та рух за громадянські права, щоб визначити їхні конституційні наслідки. Проаналізуйте баланс між капіталізмом, індивідуальними правами та державним регулюванням у правовій системі США.

3. Політичні партії та двопартійна система. При вивченні цього питання важливим є аналіз домінування Демократичної та Республіканської партій. Вивчіть історичну еволюцію двопартійної системи. Порівняйте партійні ідеології, регіональні бази та вплив демографічних змін. Дослідіть проблему так званої третьої сторони в політиці США: оцініть виклики, з якими стикаються треті сторони, дослідіть відомих сторонніх кандидатів (наприклад, Росса Перо в 1992 році або Роберт Френсіс Кеннеді-молодший в 2024 році,) та їхній вплив на вибори. Проаналізуйте структурні перешкоди, такі як виборча система та закони про доступ до бюлетенів, які перешкоджають успіху третіх сторін.

4. Підприємницькі організації, групи тиску та профспілки. Дослідіть їхній вплив на законодавчий і політичний процес. Вивчіть приклади лобіювання таких галузей, як охорона здоров'я, енергетика та технології. Проаналізуйте роль Комітетів політичних дій (PAC) і Super PAC у фінансуванні кампаній. Оцініть роль Федерації професійних і робітничих спілок у конституційних рамках. Проаналізуйте знакове трудове законодавство, наприклад, Закон Тафта-Хартлі (1947). Перегляньте рішення Верховного суду, які стосуються профспілок (наприклад, Янус проти AFSCME (Американської федерації державних, окружних і муніципальних службовців) (2018)).

5. Виборче право та виборча система США. Дослідіть еволюцію виборчих прав через конституційні поправки (наприклад, 14, 15, 19 і 26 поправки). Вивчіть систему Колегії виборців та її наслідки для президентських виборів.

6. Конгрес США. Проаналізуйте двопалатну структуру Конгресу та його повноваження. Вивчіть склад, повноваження та функції Палати представників і Сенату. Зосередьтеся на стримуваннях і протипагах між Конгресом та іншими гілками влади. Проілюструйте етапи законотворчої діяльності в США: представлення законопроекту, розгляд комітету, дебати, голосування та затвердження президентом.

7. Президент США. Проаналізуйте правовий статус президента та його практичну роль в державному механізмі. Вивчіть статтю II Конституції, зосереджуючись на таких повноваженнях, як право вето, помилування та повноваження Головнокомандувача. Важливо проаналізувати зростання виконавчої влади в сучасну епоху (наприклад, використання виконавчих наказів). Проаналізуйте правовий статус Виконавчого офісу президента США його структуру та функції. Проілюструйте взаємодію президента з урядом і федеральними органами.

8. Верховний суд США. Проаналізуйте конституційно-правовий статус Верховного Суду США. Вивчіть ключові справи, які вплинули на формування конституційного права (наприклад, справа *Marbury v. Madison* (1803), *Obergefell*

v. Hodges (2015)). Подумайте, які наслідки має процес судового розгляду для законодавчих та виконавчих дій.

9. Американський федералізм. Дослідіть розподіл повноважень між федеральним урядом і урядом штату. Вивчіть Десяту поправку та її роль у збереженні державного суверенітету. Проаналізуйте суперечності між федеральними законами та законами штату (наприклад, закони про легалізацію марихуани, аборти).

10. Муніципальна система США. Проаналізуйте місцеве управління в федеральних рамках. Дослідіть правову основу муніципальних органів влади, зосереджуючись на «домашньому правлінні» та правилі Діллона. Проаналізуйте роль органів місцевого самоврядування в наданні послуг і реалізації федеральної політики.

Рекомендація: порівняйте систему США з іншими демократіями, щоб виділити унікальні особливості. Проаналізуйте останні рішення Верховного Суду США та їхнє конституційне значення. Напишіть есе на тему «Роль Білля про права в сучасному суспільстві».

Дотримуючись рекомендацій, студенти розвинули глибоке розуміння конституційного права США та його багатогранної природи.

Питання для самоконтролю:

1. Яка структура Конституції США і чим вона відрізняється від конституцій інших країн?
2. Які основні принципи закріплено в Конституції США і як вони впливають на американський уряд?
3. Як концепція федералізму функціонує в Конституції США?
4. Яке значення преамбули в Конституції США?
5. Як розподіляється влада між трьома гілками влади в США?
6. Які основні системи стримувань і противаг встановлено в Конституції США і як вони функціонують на практиці?
7. Як система розподілу влади в Сполучених Штатах встановлює баланс між гілками влади?
8. Які права та свободи гарантуються в Біллі про права, і як ці засоби захисту обмежують владу уряду?
9. Як змінилося тлумачення Першої поправки щодо свободи слова, релігії та зібрань?
10. Що таке концепція судового перегляду, і як Марбері проти Медісона встановила його роль у конституційному праві США?
11. Як судова влада Сполучених Штатів тлумачить Конституцію, особливо коли має справу з конституційними оскарженнями?
12. Яка роль Верховного Суду США у формуванні конституційного права шляхом винесення епохальних рішень?
13. Який процес внесення змін до Конституції США?

14. Які ключові поправки до Конституції США та як вони вплинули на американське законодавство та суспільство?

15. Який зв'язок між конституціями штатів і Конституцією США?

16. Як суди вирішують конфлікти між державним і федеральним законодавством?

17. Які поточні дебати навколо Конституції США, як-от тлумачення прав на зброю чи виборчих прав?

18. Як змінилася Конституція США з часом, щоб відповідати змінам у суспільстві, технологіях та економіці?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Верховенство права як основа конституційного права США.

2. Розподіл влади та система стримувань і противаг: наріжні камені Конституції США.

3. Федералізм США: збалансованість державної та федеральної влади.

4. Білль про права: захист особистих свобод згідно з Конституцією США.

5. Судовий перегляд і тлумачення Конституції: справа Марбері проти Медісона.

Тема 16. Основи конституційного права Італії

Ця тема зосереджена на розумінні конституційної структури Італії, її інституцій та її соціально-політичної динаміки. Нижче наведено детальні рекомендації щодо конкретних питань для ефективного вивчення та аналізу.

1. Конституція 1947 р. та її особливості. Проаналізуйте принципи та унікальні особливості Конституції Італії. Для більш повного розуміння особливостей прийняття Конституції, вивчіть політико-правове середовище після Другої світової війни, а також згадайте особливості переходу від монархії до республіки. Проаналізуйте роль Установчих зборів у розробці проекту Конституції.

Визначте основні принципи, на основі яких розвивається демократія, парламентська система, регіональна автономія та система захисту основних прав. Проаналізуйте Конституцію Італії з точки зору кваліфікаційних ознак.

Приділіть особливу увагу аналізу структури Конституції її соціальної спрямованості. Дослідіть конституційні зміни та їх вплив на державу та суспільство.

2. Основи соціально-економічного устрою. Важливо визначити соціально-економічні чинники, що впливають на конституційне право Італії. Для цього необхідно вивчити післявоєнну економічну трансформацію Італії, створення соціальної держави та роль індустріалізації. Визначте баланс між державним втручанням і ринковими свободами, як зазначено в Конституції. Проаналізуйте закріплені в Конституції соціально-економічні права, наприклад права на працю та соціальне забезпечення.

3. Політичні партії, підприємницькі організації та профспілки. Необхідно зрозуміти динаміку багатопартійної системи Італії. Проведіть класифікацію основних політичних партій (наприклад, правоцентристські партії *Popolo della Libertà* (Народ Свободи) і *Lega Nord* (Північна Ліга); лівоцентристська опозиція: *Partito Democratico* (Демократична партія) та *Italia dei Valori* (Італія цінностей) та їхню історичну еволюцію. Проаналізуйте вплив пропорційного представництва на політику коаліції.

Вивчіть роль підприємницьких організацій та профспілок у соціально-політичному житті Італії. Важливо дослідити вплив асоціацій роботодавців і профспілок на формування політики. Проаналізуйте конституційний захист прав працівників і роль профспілок у колективних переговорах.

4. Правовий статус особи. На основі Конституції Італії вивчіть конституційні гарантії прав особи. Проаналізуйте основні права, зазначені в Конституції, включаючи рівність, свободу вираження думок і право на приватне життя. Важливо визначити та проаналізувати роль судової влади та Конституційного Суду у захисті прав особи. На основі практики ЄСПЛ наведіть приклади, коли конституційні права були дотримані або оскаржені.

5. Виборче право та виборча система. Проаналізуйте виборчі механізми Італії та їх конституційну основу, а також еволюцію виборчих систем від пропорційної до змішаної систем. Вивчити право голосу, розширення виборчого права та конституційні положення, що забезпечують чесні вибори. Проаналізуйте народну ініціативу та референдумні процеси як інструменти прямої демократії.

6. Президент Республіки. Оцініть конституційну та практичну роль Президента. Вивчіть виборчий процес, строк повноважень та конституційні повноваження Президента. Проаналізуйте роль Президента у підтриманні політичної стабільності під час криз. Дослідіть історичні приклади втручання президента, наприклад, призначення технократичних урядів.

7. Парламент. Важливо зрозуміти двопалатну структуру та повноваження італійського парламенту. Для цього необхідно розібрати склад, ролі та законодавчі повноваження Палати депутатів і Сенату. Проаналізуйте співвідношення повноважень двох палат у законотворчій діяльності.

Дослідіть етапи законотворчого процесу в Італії. Визначте роль комітетів, дебатів і голосування в законодавчому процесі. Дослідіть вплив коаліційної динаміки на законодавство.

Проаналізувати роль партійної дисципліни у прийнятті парламентських рішень. Важливо розібратися з питанням впливу частих змін уряду на ефективність законодавства.

8. Уряд. Вивчіть структуру та функції уряду. Розберіться у процесі призначення прем'єр-міністра та кабінету. Проаналізуйте відносини між урядом, парламентом і президентом. Дослідіть історичні приклади вотуму недовіри та його вплив на стабільність уряду.

9. Конституційний суд. На основі Конституції Італії визначте роль Конституційного суду в дотриманні конституційних принципів, у вирішенні конфліктів між центральною владою та регіонами. Вивчіть склад, процес призначення та юрисдикцію Конституційного Суду. Проаналізуйте знакові рішення, зокрема ті, що стосуються громадянських прав і розподілу влади.

10. Муніципальний устрій і регіональна автономія. За моделлю децентралізованого управління Італія є унікальною державою, оцініть цю модель. У процесі вивчення конституційного визнання регіонів і муніципалітетів, проаналізуйте розподіл повноважень між центральною та регіональною владою. Дослідіть статuti автономії, наприклад, таких регіонів, як Сицилія та Трентіно-Альто-Адідже та їхні унікальні правові позиції.

Рекомендація: порівняйте конституційну систему Італії з іншими парламентськими системами, щоб підкреслити її унікальні особливості. Напишіть есе, порівнюючи Конституцію Італії з конституціями інших європейських країн. Використовуйте практичні приклади, щоб проілюструвати, як на практиці працюють референдуми, законодавство та регіональна автономія. Проведіть моделювання національних виборів за італійською виборчою системою.

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти розвинуть всебічне розуміння конституційного права Італії та його інститутів.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові характеристики Конституції Італії та як вона відображає історичний контекст країни?

2. Як Конституція встановлює Італію як республіку і яке значення цієї республіканської форми правління?

3. Які основні принципи закріплено в Конституції Італії та як вони формують правову та політичну систему країни?

4. Як формується італійський уряд відповідно до Конституції та якими повноваженнями наділені державні органи влади?

5. Яка роль Президента Республіки в конституційній системі Італії і чим вона відрізняється від ролі глави держави в інших республіках?

6. Як функціонує парламент Італії, які повноваження мають Палата депутатів і Сенат Республіки?

7. Як в італійській державній системі діє поділ влади та які механізми забезпечують баланс влади між гілками влади?

8. Яка роль Конституційного суду в Італії та як він захищає Конституцію та права особи?

9. Як італійська судова система взаємодіє із законодавчою та виконавчою владою?

10. Які основні права гарантує Конституція Італії та як вони захищають громадян від зловживань уряду?

11. Як Конституція Італії гарантує право на рівність і недискримінацію?

12. Як змінилося тлумачення свободи слова та свободи преси відповідно до Конституції Італії?

13. Як влаштовано місцеве самоврядування в Італії та яка конституційна основа передбачає муніципальну та регіональну автономію?

14. Який процес внесення змін до Конституції Італії, і як поправки використовувалися для адаптації Конституції до мінливих політичних або соціальних умов?

15. Як італійська конституційна система була реформована з часом, зокрема щодо виборчої системи чи розподілу влади?

16. З якими основними конституційними проблемами стикається сьогодні Італія, зокрема, щодо європейської інтеграції та регіональної автономії?

17. Як Конституція Італії вирішує питання участі громадськості в управлінні та які існують механізми впливу громадян на конституційні зміни?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Італії: історичний-правовий аспект.
2. Конституційно-правовий статус Конституційного суду Італії.
3. Принцип розподілу влади в Конституції Італії: конституційно-правовий аналіз.
4. Правове регулювання основних прав та свобод за Конституцією Італії.
5. Регіоналізм в Італії: конституційна основа та роль регіональної автономії.

Тема 17. Основи конституційного права КНР

Дана тема пропонує широке поле дослідження для розуміння унікальної конституційної системи КНР. Щоб детально розглянути цю тему, студенти повинні застосувати структурований і порівняльний підхід, наголошуючи як на теоретичних, так і на практичних аспектах конституційної системи Китаю. Нижче наведено детальні рекомендації щодо вивчення та дослідження конкретних питань теми.

1. Конституція Китайської Народної Республіки. Вивчіть преамбулу та Загальні положення (ст.ст. 1–32), підкресливши соціалістичний характер держави, керівну роль КПК, діяльність якої здійснюється на основі марксистських принципів. Проаналізуйте, як Конституція врівноважує офіційне визнання прав із верховенством партії.

2. Основи економічного устрою. Проаналізуйте статті 6 і 7, які підкреслюють державну власність як основу економіки, поряд із дозволом на приватне підприємництво під керівництвом держави. Порівняйте конституційні положення з економічними реформами Китаю з 1980-х років. Дослідіть питання, як економічна політика узгоджується або розходиться з конституційними принципами.

3. Політичні партії та громадські («народні») організації. Проаналізуйте правовий статус політичних партій в рамках Єдиного Фронту. Важливо зосередитися на вивченні конституційної ролі КПК як «основної рушійної сили» держави та суспільства (Преамбула та стаття 1). Проаналізуйте роль масових організацій (наприклад, Всекитайської федерації жінок, профспілок) у мобілізації участі громадськості під керівництвом КПК. Порівняйте із системами, які дозволяють конкурентну багатопартійну політику.

4. Основи конституційного статусу громадянина. Зосередьтеся на Розділі II, який закріплює права та обов'язки громадян (статті 33–56). Проаналізуйте, як Конституція гарантує рівність, свободу слова та релігійних переконань, а також такі обов'язки, як підтримка національної єдності.

5. Система вищих органів державної влади та управління. На основі конституційних положень проаналізуйте Всекитайські збори народних представників (ВЗНП) як «вищий орган державної влади» та його Постійний комітет (ст. 57–78), що здійснюють законодавчу владу. Проведіть конституційно-правовий аналіз правового статусу Голови КНР. Порівняйте конституційні положення з реальним розподілом влади, підкресливши центральну роль КПК.

6. Народний суд та народна прокуратури. Вивчіть структуру судової влади, включаючи Верховний народний суд та місцеві суди (статті 123–135). Розберіться зі структурою народної прокуратури та її роллю у державному механізмі (статті 129–133).

7. Адміністративно-територіальний устрій та національна автономія. Проаналізуйте адміністративну ієрархію: провінції, муніципалітети, автономні регіони та повіти (ст.ст. 30, 31). Зосередьтеся на системі регіональної етнічної автономії (статті 4 та Розділ 6). Використовуйте тематичні дослідження автономних регіонів, таких як Тибет чи Сіньцзян, щоб дослідити баланс між автономією та центральним контролем. Проаналізуйте, як конституційні принципи застосовуються в регіонах з етнічною різноманітністю.

8. Місцеве самоврядування. Вивчіть структуру місцевого управління (ст.ст. 96–111), в тому числі народні збори різних рівнів та їх відносини з центральною владою. Проаналізуйте практичне функціонування місцевого самоврядування, в тому числі роль сільських комітетів. Порівняйте децентралізацію в Китаї з іншими системами місцевого самоврядування.

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти зрозуміють теоретичні основи та практичне застосування конституційної системи Китаю; розвинуть навички критичного мислення за допомогою порівняльного аналізу та тематичних досліджень; проведуть співвідношення конституційного права та державного управління в соціалістичній державі; отримають уявлення про динаміку прав, обов'язків і державної влади в контексті розвитку сучасного Китаю.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні риси Конституції Китаю та як вона відображає історичний та політичний контекст Китаю?
2. Як Конституція Китайської Народної Республіки закріплює країну як соціалістичну державу під керівництвом Комуністичної партії?
3. Як формується китайський уряд відповідно до Конституції?
4. Яка роль Голови КНР? Порівняйте з главами інших країн.
5. Як Всекитайські збори народних представників функціонують як законодавчий орган Китаю, і які його повноваження та обов'язки згідно з Конституцією?
6. Як Конституція Китаю визнає провідну роль Комуністичної партії Китаю в управлінні країною?
7. Що говорить Конституція про відносини між КПК і державними установами, і як підтримується авторитет партії в правовій системі?
8. Які основні права гарантуються Конституцією Китаю, і як ці права відображають соціалістичну систему Китаю?
9. Як у Конституції Китаю розглядається захист прав громадян у сферах свободи слова, зборів і асоціацій, і які обмеження існують?
10. Як Конституція Китаю регулює права етнічних меншин і регіональну автономію?
11. Яка роль судової влади в Китаї, і як Конституція забезпечує її незалежність або контроль з боку держави?
12. Як Конституція вирішує питання судового перегляду в Китаї та яка роль судів у тлумаченні Конституції?
13. Який процес внесення змін до Конституції Китаю та які ключові зміни було внесено до неї після її прийняття?
14. Як Конституція Китаю врівноважує потребу в політичній стабільності з необхідністю конституційних змін чи реформ?
15. Як Конституція Китаю адаптувалася до мінливого політичного та економічного ландшафту, зокрема щодо економічних реформ і глобалізації?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Китайської Народної Республіки 1982 року: основні принципи та політична основа.
2. Партійна система КНР: основа державності.
3. Основні права та обов'язки в Конституції Китаю: критичний аналіз.
4. Концепція «народної демократії» в китайському конституційному праві.
5. Роль Всекитайських зборів народних представників у китайському конституціоналізмі.

Тема 18. Основи конституційного права Польщі

Дослідження основ конституційного права Польщі націлено на розуміння Конституції Польщі 1997 року, конституційної та економічної структури

Польщі та правового статусу особи в рамках демократичного управління країною. Для студентів важливо зрозуміти історичну еволюцію польського конституційного права, функціонування державних інституцій і структуру місцевого самоврядування. Методичні рекомендації допоможуть студентам вивчати ці ключові аспекти польського конституційного права.

1. Конституція 1997 року та її особливості. Для опрацювання цього питання необхідно зрозуміти історичний контекст, що привів до Конституції 1997 року, зокрема перехід Польщі від комунізму до демократії. Необхідно акцентувати увагу на необхідності конституційної реформи та її приведення у відповідність з європейськими демократичними стандартами. Проаналізуйте преамбулу та основні принципи, включаючи демократію, верховенство права та повагу до людської гідності. Дослідіть розподіл влади (законодавчої, виконавчої, судової), зробивши акцент на правах людини та механізми внесення змін до Конституції. Порівняйте Конституцію 1997 року з попередніми конституціями Польщі та інших європейських конституцій, щоб визначити унікальні особливості. Поміркуйте над її адаптивністю до сучасних політичних і соціальних змін.

2. Основи соціально-економічного устрою. Необхідно сконцентрувати увагу на тому, як Конституція визначає соціально-економічні принципи Польщі.

Проаналізуйте конституційні положення щодо приватної власності, вільної ринкової економіки та соціальної справедливості (ст.ст. 2, 20-22, 64), а також необхідно визначити баланс між економічною свободою та державним втручанням, зокрема у забезпеченні соціального добробуту та справедливого розвитку. З урахуванням того, що Польща є членом ЄС з 2004 року, необхідно оцінити вплив членства Польщі в ЄС на її соціально-економічну структуру, включаючи дотримання економічної політики ЄС. Проаналізуйте ефективність конституційних положень у вирішенні сучасних соціально-економічних проблем, таких як нерівність і трудові права.

3. Політичні партії, підприємницькі організації та профспілки. Оцініть конституційні та правові рамки, що регулюють політичні та соціально-економічні права. Вивчіть конституційні положення щодо політичного плюралізму та законодавчу базу, що регулює діяльність політичних партій. Необхідно зрозуміти роль і регулювання профспілок і підприємницьких організацій у формуванні економічної та соціальної політики. Проаналізуйте роль цих організацій у демократичній консолідації та економічному розвитку Польщі. Порівняйте вплив політичних партій і профспілок у Польщі з іншими країнами ЄС. Подумайте щодо їх внеску у соціальну стабільність і політичне представництво.

4. Правовий статус особи. Зосередьтеся на каталозі прав і свобод, передбачених Конституцією, включаючи особисті, політичні, економічні та соціальні права. Проаналізуйте механізми захисту цих прав, такі як інститут Омбудсмана (Уповноважений з громадянських прав, ст.ст. 208-212) і діяльність Конституційного трибуналу. Проаналізуйте прецедентне право, коли

Конституційний трибунал вирішував питання щодо прав особи. Визначте сучасні виклики щодо реалізації конституційних гарантій, особливо щодо прав меншин, свободи слова та приватного життя.

5. **Виборче право та виборча система.** Проаналізуйте виборчий процес та механізми прямої демократії в Польщі. Вивчіть конституційні принципи загального, рівного та прямого виборчого права. Проаналізуйте виборчу систему для парламентських виборів та ефективність виборчої системи для забезпечення пропорційного представництва та політичної стабільності. Опрацюйте такі питання, як процедури та значення референдумів та ініціатив громадян у виробленні політики.

6. **Президент Республіки.** Оцініть конституційну роль Президента в контексті напівпрезидентської системи Польщі. Проаналізуйте формальні повноваження президента, такі як представництво держави, призначення прем'єр-міністра та накладення вето на закони, а також взаємодію між президентом і прем'єр-міністром, враховуючи політичну динаміку Польщі. Розгляньте приклади того, як різні президенти використовували свої повноваження та впливали на польську політику. Порівняйте польське президентство з іншими напівпрезидентськими системами, такими як Франція чи Україна. Поміркуйте над ефективністю цієї системи у збалансуванні виконавчої влади.

7. **Парламент.** Проаналізуйте структуру та функціонування двопалатного парламенту Польщі (Розділ IV Конституції). Вивчіть склад і повноваження Сейму (нижньої палати) і Сенату (верхньої палати). Проведіть аналіз законодавчого процесу, від ініціювання законопроекту до схвалення президентом, включаючи роль громадських консультацій. Виділіть домінуючу роль Сейму у виробленні політики та дорадчу функцію Сенату. Порівняйте структуру та законодавчий процес польського парламенту з особливостями італійського парламенту, зосереджуючись на ефективності двопалатності.

8. **Уряд.** Проаналізуйте склад уряду, його роль і взаємовідносини з іншими державними органами. На основі Конституції визначте порядок формування уряду, роль Прем'єр-міністра та обов'язки Ради Міністрів, а також підзвітність уряду перед Сеймом і процедури вотуму недовіри. Проаналізуйте роль уряду в реалізації політики ЄС та його взаємодію з місцевими органами влади. Продумайте питання щодо ефективності урядової структури Польщі у вирішенні політичних та адміністративних проблем.

9. **Конституційний трибунал.** Дослідіть роль Конституційного трибуналу в захисті Конституції та демократичних цінностей. Проаналізуйте юрисдикцію Трибуналу, включаючи конституційний контроль законів, вирішення конфліктів між державними органами та захист прав. Проілюструйте важливі рішення Трибуналу та їхній вплив на польське законодавство та суспільство, а також проаналізуйте виклики, з якими стикається Трибунал, включаючи політичний тиск і громадське сприйняття.

10. Муніципальна система. Проаналізуйте структуру та повноваження органів місцевого самоврядування, зосередивши увагу на їх ролі у наданні державних послуг та сприянні регіональному розвитку. На основі Конституції Польщі розберіться з принципами децентралізації, субсидіарності та фінансової самостійності муніципалітетів. Проаналізуйте взаємодію між органами місцевого самоврядування та центральними органами влади, зокрема в контексті фінансування ЄС, а також ефективність польської муніципальної системи у сприянні участі громадян і вирішенні регіональних диспропорцій.

Рекомендація: порівняйте систему Польщі з іншими країнами ЄС, щоб виділити унікальні особливості. Напишіть есе на тему «Роль Конституційного трибуналу Польщі в системі захисту прав людини».

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти отримають повне розуміння основ польського конституційного права та його багатогранної природи.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні характеристики Конституції Республіки Польща та як вона відображає історичний, політичний та культурний розвиток країни?

2. Яким чином Конституція Польщі закріплює країну як демократичну республіку та якими основними принципами керується польська держава?

3. Яке значення Конституції 1997 р. у Польщі та чим вона відрізняється від попередніх редакцій Конституції?

4. Як згідно з Конституцією влаштований уряд Польщі, які повноваження мають органи державної влади?

5. Яка роль Президента Польщі як глави держави?

6. Як функціонує польський парламент, які повноваження та обов'язки мають Сейм і Сенат згідно з Конституцією?

7. Як у Польщі працює розподіл влади та які існують механізми, щоб гарантувати, що жодна гілка влади не стане надто сильною?

8. Яка роль Конституційного суду в Польщі, і як він функціонує для дотримання Конституції та захисту прав особи?

9. Як функціонує судова влада в Польщі та які відносини між польськими судами та законодавчою та виконавчою владою?

10. Які основні права гарантує Конституція Польщі, і як ці права захищені від втручання уряду?

11. Яким чином Конституція Польщі захищає право на рівність і недискримінацію, зокрема, щодо статі, етнічного походження та релігії?

12. Як змінилася Конституція Польщі щодо забезпечення свободи слова, зборів і преси?

13. Як Конституція Польщі визначає відносини між центральним урядом і місцевими органами влади, і які повноваження мають місцеві органи влади?

14. Як Конституція захищає права регіонів і муніципалітетів?

15. Який процес внесення змін до Конституції Польщі та які кроки необхідні для ухвалення поправки?

16. Як Конституція Польщі регулює членство країни в Європейському Союзі та який зв'язок між польським законодавством і правом ЄС?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Польщі 1997 року: історико-правовий аспект.
2. Розподіл влади в конституційній системі Польщі.
3. Конституційно-правовий статус Конституційного Трибуналу Польщі.
4. Конституційно-правове регулювання основних прав та свобод.
5. Децентралізація та місцеве самоврядування в польському конституційному праві.

Тема 19. Основи конституційного права Франції

Вивчення основ конституційного права Франції надає студентам уявлення про функціонування однієї з найважливіших конституційних систем Європи, сформованої Конституцією 1958 року, яка заснувала П'яту республіку.. Розуміння конституційної структури Франції, відносин між президентом і парламентом, а також ролі місцевих органів влади є важливим для розуміння функціонування змішаної (напівпрезидентської) республіки.

Методичні рекомендації допоможуть студентам вивчати ці ключові аспекти.

1. Конституція 1958 року та її особливості. Передусім необхідно розглянути конституційний перехід від Четвертої до П'ятої Республіки, зосереджуючись на ролі Шарля де Голля в прийнятті Конституції. Проаналізуйте наголос Конституції на виконавчій владі, стабільності та ефективності управління. Перегляньте ключові нововведення, такі як централізація президентської влади, Конституційна рада та обмеження повноважень парламенту. Поміркуйте про можливість адаптації Конституції 1958 року для вирішення сучасних викликів, таких як популізм і глобалізація.

2. Основи соціально-економічного устрою. Опрацюйте принципи, що лежать в основі соціально-економічної системи Франції та її конституційні основи. Проаналізуйте конституційні положення щодо приватної власності, соціальної держави та балансу між свободою ринку та соціальною справедливістю. Вивчіть модель економіки Франції, наголошуючи на державному втручанні в стратегічні сектори та вплив глобалізації та інтеграції в ЄС. Проаналізуйте політику соціальної рівності, таку як охорона здоров'я, освіта та трудові права. Порівняйте соціально-економічну модель Франції з іншими державами ЄС, зосереджуючись на подібності та розбіжності в політиці держави добробуту.

3. Політичні партії: багатопартійність та її справжнє значення. Почніть з вивчення конституційних та практичних аспектів багатопартійної системи Франції. Проаналізуйте статтю 4 Конституції 1958 року, яка гарантує політичний плюралізм. Проведіть характеристику багатопартійності,

включаючи динаміку коаліцій і роль домінуючих партій, таких як «Народний фронт», створений у червні 2024 року, «Національне об'єднання», «Францисканський народний рух», «Разом», «Екологи» та ін. Продумайте питання, чи багатопартійна система Франції сприяє справжньому політичному різноманіттю чи закріплює мажоритарку.

4. Підприємницькі організації та профспілки. Оцініть конституційні та правові основи регулювання соціально-економічних утворень. Проведіть правовий аналіз правового статусу та впливу підприємницьких організацій на формування економічної політики. Проаналізуйте роль профспілок у трудових відносинах і соціальному діалозі з посиланням на конституційний захист згідно з преамбулою до Конституції 1946 року. Проілюструйте визначні трудові суперечки та трудові реформи у Франції. Порівняйте вплив французьких профспілок з їхніми колегами в інших європейських демократіях.

5. Правовий статус особи. Почніть з вивчення конституційних гарантій прав і свобод особи. Вивчіть Декларацію прав людини і громадянина 1789 року та її включення до Конституції 1958 року. Проаналізуйте механізми захисту індивідуальних прав, включаючи діяльність Конституційної ради та Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (через Європейський суд з прав людини). Перегляньте ключові судові рішення, що впливають на громадянські свободи та приватне життя. Поміркуйте, який баланс встановлено між заходами державної безпеки та індивідуальними свободами в сучасній Франції.

6. Виборче право та виборча система. Референдум. Вивчіть конституційні положення про загальне виборче право, двотурову систему та представництво на законодавчих і президентських виборах. Подумайте над питанням, чи забезпечує двотурова система справедливе представництво чи зміцнює домінування основних партій. Проаналізуйте виборчі процеси та механізми прямої демократії у Франції. Дослідіть взаємодію між національними та європейськими виборами. Подумайте над питанням, яка роль референдумів у політичній культурі Франції, зокрема відповідно до статті 11 Конституції.

7. Президент. Почніть з правового аналізу конституційно-правового статусу Президента Франції. Проаналізуйте формальні повноваження Президента згідно з Конституцією, такі як призначення Прем'єр-міністра, розпуск Національних зборів і головування в Раді міністрів. Вивчіть конституційні повноваження та політичний вплив Президента. Доречним буде перегляд історичних змін в президентській владі за різних лідерів, зосереджуючись на взаємодії з парламентом та урядом. Проаналізуйте роль Президента у зовнішній політиці, обороні та повноваженнях щодо надзвичайних ситуацій відповідно до статті 16 Конституції. Порівняйте французьке президентство з іншими напівпрезидентськими системами, щоб оцінити його сильні та слабкі сторони.

8. Еволюція відносин між президентом та урядами. Простежте динаміку змін у відносинах Президент — Уряд за часів П'ятої Республіки. Дослідіть

випадки співжиття, коли Президент і Прем'єр-міністр належать до протиборчих політичних партій, та їхній вплив на управління. Дослідіть, як конституційні та політичні фактори впливають на баланс влади. Проілюструйте діяльність видатних президентів, таких як Франсуа Міттеран та Еммануель Макрон.

9. Парламент. Розгляд цього питання почніть з вивчення складу і повноважень Національних зборів і Сенату. Проаналізуйте конституційні механізми, що обмежують повноваження парламенту, наприклад, можливість уряду встановлювати законодавчі пріоритети відповідно до статті 49. Вивчіть законодавчий процес, включаючи роль розроблених урядом законопроектів і парламентських поправок. Поміркуйте над питанням, чи обмеження повноважень парламенту підвищують ефективність виконавчої влади чи послаблюють демократичний нагляд.

10. Конституційна рада. Почніть з аналізу конституційно-правового статусу Конституційної ради. Проаналізуйте юрисдикцію Ради, включаючи конституційний контроль законів, нагляд за виборами та надання консультативних висновків. Корисним є аналіз ключових рішень, в яких Рада вирішувала питання конституційності актів виконавчої та законодавчої влади. Дослідіть реформи, спрямовані на підвищення її незалежності та авторитету.

Порівняйте Конституційну раду з органами конституційної юрисдикції інших європейських країн, оцінивши її ефективність.

11. Муніципальна система. Почніть з вивчення конституційних принципів децентралізації та субсидіарності. Проаналізуйте структуру та повноваження міських рад, мерів, обласних рад. Подумайте над питанням, яка роль органів місцевого самоврядування в реалізації національної політики та управлінні коштами ЄС. Поміркуйте над ефективністю муніципальної системи Франції у сприянні регіональному розвитку та участі громадян.

Рекомендація: при підготовці використовуйте порівняльно-правовий метод, що дасть можливість порівнювати конституційне право Франції з системами в інших країнах, таких як Велика Британія, ФРН чи США. Опирайтеся на історичні та сучасні приклади, як-от вплив війни в Алжирі на Конституцію 1958 року або останні рішення Конституційної ради. Використовуйте приклади з останніх конституційних поправок, судових рішень і визначних політичних подій у Франції, щоб продемонструвати застосування конституційних принципів. Для поглиблення розуміння теми опрацюйте наукові статті, конституційні тексти та рішення Конституційної ради. Проводьте аналіз поточних викликів, таких як імміграція, інтеграція в ЄС і боротьба з тероризмом, а також їхні конституційні наслідки.

Підготуйте есе на тему «Конституційно-правовий статус Уряду Франції».

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти розвинуть глибоке розуміння французького конституційного права та його динамічної ролі у формуванні управління та суспільства.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові характеристики Конституції Франції та як вона відображає історичну та політичну еволюцію Франції?
2. Як Конституція Франції закріплює Францію як напівпрезидентську республіку та які основні риси цієї системи правління?
3. Яке значення Конституції П'ятої Республіки (1958 р.) і чим вона відрізняється від попередніх редакцій Конституції Франції?
4. Як згідно з Конституцією формується уряд Франції, які повноваження мають органи державної влади?
5. Яка роль Президента Франції і чим повноваження Президента відрізняються від повноважень інших глав держав Європи?
6. Як функціонує парламент Франції, які повноваження та обов'язки мають Національні збори та Сенат згідно з Конституцією?
7. Як функціонує розподіл влади у Франції та як функціонують відносини між виконавчою та законодавчою гілками влади за напівпрезидентської системи?
8. Яка роль Конституційної ради у Франції та як вона захищає Конституцію та забезпечує відповідність законів Конституції?
9. Як французька судова система підтримує незалежність і яка система судового перегляду у Франції?
10. Які основні права гарантує Конституція Франції, зокрема з посиланням на Декларацію прав людини і громадянина 1789 р.?
11. Яким чином Конституція Франції гарантує право на рівність і недискримінацію?
12. Який зв'язок між Конституцією Франції та міжнародним правом у сфері прав людини, зокрема, стосовно Європейської конвенції 1950 року?
13. Як структурована французька система децентралізації та яку роль відіграють органи місцевого самоврядування та регіони згідно з Конституцією?
14. Як Конституція Франції визначає повноваження та обов'язки заморських територій Франції?
15. Який процес внесення змін до Конституції Франції та яка роль референдумів у конституційних змінах?
16. Яким чином Конституція Франції змінювалася з часом, щоб адаптуватися до політичних, соціальних і міжнародних змін, зокрема в плані європейської інтеграції?
17. Як Конституція Франції регулює відносини між Францією та Європейським Союзом і яка роль конституційного права Франції у справах ЄС?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція П'ятої республіки: історико-правовий аспект.
2. Напівпрезидентська система у Франції: баланс сил.
3. Конституційно-правовий статус Конституційної ради Франції.
4. Секуляризм у французькому конституційному праві: принцип *Laïcité*.
5. Основні права та свободи у Конституції Франції: роль Декларації прав людини і громадянина.

Тема 20. Основи конституційного (державного) права ФРН

Дослідження основ конституційного права Федеративної Республіки Німеччини зосереджено на Основному законі 1949 року. Німецька конституційна система характеризується твердою прихильністю до федералізму, верховенства права та демократичних принципів. Розуміння ключових інституцій, їхніх повноважень і взаємодії між Федеральним урядом, парламентом і землями є важливим для розуміння того, як функціонує політична система Німеччини. Нижче подані методичні рекомендації спонукають студентів до структурованого підходу до вивчення основних аспектів конституційного права Німеччини.

1. Основний закон 1949 р. Визначте та опрацюйте основоположні принципи Основного Закону та гарантії прав і свобод особи. Проаналізуйте історичний контекст прийняття Основного закону після Другої світової війни, підкреслюючи його роль у забезпеченні демократичного розвитку держави.

Аналіз статей 1-19 Основного Закону дасть можливість усвідомити людську гідність, рівність та індивідуальні свободи. Для більш поглибленого вивчення цього питання ознайомтеся зі знаковими рішеннями Федерального конституційного суду щодо прав особи. Поміркуйте над ефективністю конституційної системи Німеччини у вирішенні сучасних викликів, таких як недоторканність приватного життя в епоху цифрових технологій.

2. Соціально-економічна структура. Опрацювання цього питання дасть можливість зрозуміти конституційні основи соціальної ринкової економіки Німеччини та її баланс між принципами вільного ринку та соціальним забезпеченням. Проаналізуйте статтю 20 Основного закону, яка закріплює Німеччину як «соціальну державу». Зверніть увагу на необхідність вивчення ключових елементів соціальної ринкової економіки, таких як трудові права, державне втручання та суспільний добробут, а також ролі таких інституцій, як Федеральне міністерство праці та соціальних питань Німеччини, Федеральне міністерство економіки і енергетики Німеччини у формуванні економічної політики. Поміркуйте про стійкість моделі соціального ринку Німеччини в умовах глобалізації та економічної політики ЄС.

3. Політичні партії. Дослідіть роль політичних партій у демократичній системі Німеччини та функціонування її багатопартійної системи. Ознайомтеся зі статтею 21 Основного закону, яка гарантує конституційний статус політичних партій і вимагає від них дотримання демократичних принципів. Проаналізуйте історичну еволюцію партійної системи, зосереджуючись на основних партіях, таких як ХДС/ХСС, СДПН, і нових гравців, таких як Союз 90/Зелені (Bündnis 90/Die Grünen) та AfD - Альтернатива для Німеччини (націоналістична та право-популістська проросійська політична партія Німеччини). Розгляньте коаліційне формування як особливість пропорційної представницької системи

Німеччини. Оцініть, наскільки багатопартійна система посилює чи, навпаки, перешкоджає політичній стабільності в Німеччині.

4. Підприємницькі організації та профспілки. Почніть вивчати це питання з визначення конституційних та правових основ, що регулюють організації бізнесу та трудові відносини. Вивчіть роль галузевих асоціацій і подвійну систему представництва працівників, включаючи робочі ради та профспілки. Проаналізуйте значення колективних договорів і вплив профспілок, таких як IG Metall. IG Metall — домінуюча профспілка металістів ФРН та найбільша промислова профспілка Європи. Поміркуйте над питанням, як трудові права захищені Основним законом, особливо в контексті соціального партнерства. Проаналізуйте роль профспілок у збалансуванні відносин роботодавць-працівник на ринку праці Німеччини.

5. Виборче право та виборча система. Для розуміння цього питання необхідно проаналізувати конституційні положення, що регулюють вибори, включаючи загальне виборче право, таємне голосування та пропорційність. Вивчіть структуру виборів до Бундестагу, включаючи роль партійних списків і прямих мандатів. Проаналізуйте загороджувальний бар'єр та його вплив на політичне представництво. Обміркуйте питання, чи забезпечує змішана система правильний баланс між пропорційністю та політичною стабільністю.

6. Федеральний президент. Проаналізуйте статті 54-61 Основного Закону, які регулюють правовий статус Президента ФРН. Зверніть увагу на символічну та конституційну роль Федерального президента в парламентській системі Німеччини. Проведіть аналіз ролі президента як номінального глави з обмеженими, але значними повноваженнями, такими як призначення Канцлера та розпуск парламенту в певних випадках. Дослідіть історичні приклади втручання президента під час політичних криз. Порівняйте роль Федерального президента з роллю глав держав в інших парламентських системах, таких як, наприклад, Італія чи Індія.

7. Федеральний парламент. Законодавчий процес. Проаналізуйте роль Бундестагу як головного законодавчого органу та представництва федеральних земель у Бундесраті. Вивчіть законодавчий процес, підкреслюючи взаємодію між двома палатами та роль Федерального уряду. Розгляньте випадки, коли Бундесрат діяв як гравець із правом вето на федеральне законодавство. Поміркуйте над питанням, яку роль виконує Бундесрат у зміцненні федералізму чи, навпаки, створює законодавчий глухий кут.

8. Федеральний уряд. Розберіть структуру федерального уряду та проаналізуйте роль Канцлера як глави уряду. Вивчіть статті 62-69 Основного закону, зосереджуючись на виборах, обов'язках і повноваженнях канцлера, включаючи «принцип канцлера». Проаналізуйте стосунки між Канцлером та міністрами кабінету з посиланням на колективну відповідальність, наведіть приклади такої відповідальності. Дослідіть еволюцію повноважень Канцлера під керівництвом таких лідерів, як Ангела Меркель. Поміркуйте над питанням,

на скільки система Німеччини, яка орієнтована на Канцлера, ефективніша за моделі урядування в інших республіканських моделях.

9. Федеральний конституційний суд. Оцініть роль Федерального конституційного суду в забезпеченні дотримання Основного Закону та захисті демократії. Вивчіть структуру Суду, юрисдикцію та процедури судового перегляду. Проведіть аналіз знакових справ, таких як рішення щодо свободи зібрань (ст. 8 Основного Закону), недоторканності житла (ст. 13 Основного Закону), історичне «кліматичне» рішення Федерального конституційного суду Німеччини тощо. Проаналізуйте роль Суду в збалансованості федеральних повноважень і повноважень штату. Порівняйте активність Федерального конституційного суду Німеччини з діяльністю конституційних судів інших країн, наприклад, Верховного суду США, Конституційного трибуналу Республіки Польща.

10. Особливості німецької федерації. Правовий статус земель. Для роботи над цим питанням необхідно зрозуміти федеральну структуру Німеччини та конституційний статус земель. Проаналізуйте статті 20 і 30 Основного закону, які окреслюють федералізм і розподіл повноважень. Поміркуйте над роллю земель у законодавстві, управлінні та освітній політиці. Проілюструйте справи щодо спорів між федеральними землями, вирішених Конституційним судом. Проведіть аналіз того, чи допускає модель федералізму Німеччини достатню автономію, зберігаючи національну єдність.

11. Муніципальна система. Вивчіть структуру та функціонування місцевого самоврядування в Німеччині. Проведіть правовий аналіз конституційних принципів самоврядування для муніципалітетів, як це встановлено в статті 28 Основного Закону. Проаналізуйте роль муніципальних рад і мерів у місцевому самоврядуванні та наданні державних послуг. Поміркуйте над питанням, як впливає політика ЄС на органи місцевого самоврядування в Німеччині. Порівняйте муніципальну систему Німеччини з муніципальною системою в інших федеральних країнах, наприклад у США чи Канаді.

Рекомендація: використовуйте порівняльно-правовий аналіз законодавства Німеччини з законодавством інших федеральних країн, таких як, наприклад, США, Індія чи Швейцарія. Опирайтеся на визначні судові рішення та історичні приклади, такі як возз'єднання Німеччини, щоб проілюструвати конституційні принципи. Підготуйте есе на тему «Конституційно-правовий статус Канцлера ФРН».

Дотримуючись цих рекомендацій, студенти розвинуть глибоке розуміння основ конституційного права ФРН та його складність, а також зможуть оцінити його роль у формуванні стабільного та демократичного суспільства.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові риси Основного Закону Німеччини і як він відображає історичний досвід Німеччини, зокрема після Другої світової війни?

2. Яким чином Основний Закон утворює Німеччину як федеративну республіку та якими основними принципами регулюється німецький державний устрій?

3. Яке значення Основного Закону у формуванні демократичного та конституційного устрою Німеччини, чим він відрізняється від попередніх німецьких конституцій?

4. Як влаштований уряд Німеччини відповідно до Основного Закону, які повноваження та обов'язки мають органи державної влади?

5. Яка роль федерального президента в Німеччині та як вона відрізняється від ролі глави держави в інших парламентських республіках?

6. Як формується і функціонує парламент Німеччини і які повноваження та обов'язки як Бундестагу, так і Бундесрату в політичній системі Німеччини?

7. Яким чином Основний Закон визначає федеративний устрій Німеччини і яка роль федеральних земель у німецькій системі?

8. Як функціонують відносини між федеральним урядом і землями, і які повноваження закріплені за землями згідно з Основним Законом?

9. Як у Німеччині діє принцип розподілу влади, які існують механізми забезпечення незалежності виконавчої, законодавчої та судової влади?

10. Яка роль Федерального конституційного суду у Німеччині та як він захищає Конституцію та верховенство права?

11. Як функціонує конституційний контроль у Німеччині та який обсяг повноважень Конституційного Суду щодо перегляду законів?

12. Які основні права гарантуються Основним Законом і як він захищає індивідуальні свободи та гідність особи?

13. Як Основний Закон стосується захисту прав людини, зокрема щодо свободи слова, зібрань і віросповідання?

14. Яким чином Основний Закон збалансовує захист прав особи з необхідністю державної безпеки, особливо під час надзвичайної ситуації?

15. Який процес внесення змін до Основного Закону та які обмеження існують щодо процесу внесення змін, зокрема щодо основних прав і структури уряду?

16. Як поправки до Основного Закону вплинули на політичний, соціальний та економічний розвиток Німеччини з часом?

17. Як Основний закон визначає відносини Німеччини з Європейським Союзом і яка роль конституційного права Німеччини в європейській інтеграції?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Основний закон 1949 року: історико-правовий аспект.
2. Гідність людини та основні права в Основному законі Німеччини.
3. Конституційно-правовий статус Президента ФРН.
4. Конституційно-правовий статус Канцлера.
5. Конституційно-правовий статус Федерального конституційного суду Німеччини.

6. Федералізм у німецькій конституційній системі.

7. Принцип верховенства права в Основному законі Німеччини: юридична визначеність і незалежність суду.

Тема 21. Основи конституційного права Іспанії

Вивчення основ конституційного права Іспанії базується на Конституції Іспанії 1978 року, яка ознаменувала значний перехід до демократії після закінчення диктатури Франко. Правові та політичні основи конституційної структури Іспанії, включаючи роль монарха, парламент, судову систему та уряд, є ключовими областями для конституційно-правового аналізу.

Нижче наведені детальні методичні рекомендації пропонують студентам структурований підхід для глибокого розуміння основних принципів іспанського конституційного права.

1. Конституція Іспанії 1978 року. Проаналізуйте ключові положення Конституції, особливо ті, що стосуються основних прав, територіального устрою і ролі монархії. Дослідіть роль Конституції у зміцненні демократії. Порівняйте Конституцію 1978 року з основними європейськими конституціями, такими як Основний закон Німеччини, зосереджуючись на їхніх підходах до територіальної організації держави, основних правах і структурі уряду. Поміркуйте над питанням, як Конституція вирішила політичні та культурні виклики постфранкістської Іспанії і наскільки Конституція 1978 року зберегла політичну стабільність.

2. Форма правління та територіальний устрій Іспанії. Почніть з теоретичних питань: форма правління, форма територіального устрою, децентралізація, автономія. Проведіть аналіз конкретних випадків конфлікту та співпраці між центральним урядом і автономними громадами, такими як Каталонія чи Країна Басків. Для більш глибокого опрацювання цього питання, проаналізуйте статті 137–158 Конституції, які окреслюють принципи децентралізації та регіональної автономії. Поміркуйте над питаннями, як територіальна структура Іспанії порівнюється з федеральними системами, такими як США чи Німеччина і які переваги іспанської моделі децентралізації.

3. Система, порядок утворення та компетенція вищих органів державної влади. Парламентський контроль. Дослідіть ролі та повноваження кожної гілки влади, зосереджуючись на законодавчому процесі. Проаналізуйте приклади парламентського контролю, наприклад, використання вотуму недовіри, порівняйте систему парламентського контролю в Іспанії з аналогічними механізмами у Великобританії чи Німеччині. Поміркуйте, наскільки ефективними є парламентські механізми Іспанії у забезпеченні відповідальності виконавчої влади і яку роль відіграє Сенат у представленні регіональних інтересів.

4. Повноваження монарха, порядок успадкування престолу та відносини між монархом і парламентом. Почніть вивчення цього питання з історичної

ретроспективи інституту монархії в Іспанії, проаналізуйте інститут глави держави від режиму Франко до демократичних змін за Конституцією 1978 року.

Розберіться з церемоніальними функціями глави держави (наприклад, ухвалення законів, представлення Іспанії на міжнародному рівні, призначення прем'єр-міністра). Проаналізуйте систему успадкування престолу, заснованого на первородстві, при якому чоловіки мають перевагу над жінками. Важливо розібратися у відносинах монарха з парламентом: Король діє за порадою уряду і не здійснює незалежної політичної влади.

Проаналізуйте Конституцію Іспанії, зосереджуючись на статтях 56–65, які окреслюють повноваження та обов'язки Короля. Зверніть увагу на сучасні проблеми щодо актуальності монархії в сучасній Іспанії. Поміркуйте над питаннями, наскільки іспанська монархія є об'єднавчим символом у децентралізованій державі і як іспанська монархія порівнюється з іншими європейськими монархіями, такими як Великобританія чи Швеція.

5. Партійна система Іспанії. Проведіть аналіз багатопартійної системи Іспанії та проаналізуйте ідеології основних політичних партій, таких як Народна партія (Partido Popular), Міжнародний демократичний союз, Центристський демократичний інтернаціонал та ін. Поміркуйте над питанням пропорційного впливу на коаліційні уряди і роль регіональних партій у національному та регіональному управлінні.

6. Парламент Іспанії. Проілюструйте в історичному аспекті інститут парламенту. Вивчіть склад Генеральних кортесів і останні зусилля зі створення коаліції. Проаналізуйте переваги та проблеми пропорційного представництва в політичній системі Іспанії. Розберіться з процедурою формування уряду Іспанії, а також взаємодією парламенту з монархом та іншими органами державної влади. На основі статей 81-92 Конституції дослідіть законодавчий процес.

7. Судова влада Іспанії. Почніть з аналізу статей 117-127 Конституції, які регулюють судову владу в Іспанії, а також статей 159-165, що регулюють конституційно-правовий статус Конституційного суду. Проаналізуйте роль судової влади в територіальних суперечках: наприклад, рішення про незалежність Каталонії. Порівняйте роль судової системи Іспанії з роллю судової системи інших країн ЄС.

Рекомендація: вивчіть Конституцію Іспанії (1978 р.) та основні правові акти. Використовуйте офіційні переклади, якщо виникають мовні бар'єри. При дослідженні цієї теми важливе значення має розуміння історичного аспекту, особливо переходу від диктатури до демократії, що має вирішальне значення для оцінки значення Конституції. Проведення порівняння правової та політичної системи Іспанії з системою інших країн забезпечить ширшу перспективу та допоможе визначити унікальні особливості конституційного права Іспанії. Аналізуйте реальні події та юридичні випадки, такі як рух за незалежність Каталонії або парламентський вотум недовіри, щоб проілюструвати теоретичні концепції. Підготуйте есе на тему «Конституційно-правовий статус Генеральних Кортесів».

Дотримуючись цих рекомендацій, студенти отримають всебічне та детальне розуміння іспанського конституційного права, його структури та його ролі у формуванні демократичного та правового порядку Іспанії.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові риси Конституції Іспанії 1978 р. і як вона відображає перехід Іспанії до демократії після режиму Франко?
2. Як Конституція Іспанії закріплює Іспанію як парламентарну монархію та якими основними принципами регулюється державний устрій Іспанії?
3. Яке значення Конституції Іспанії 1978 р. у формуванні демократичного устрою Іспанії та як вона забезпечує захист прав і свобод особи?
4. Як формується уряд Іспанії відповідно до Конституції, які повноваження мають органи державної влади?
5. Яка роль іспанського монарха і чим його посада як глави держави відрізняється від посади інших європейських монархів?
6. Як функціонують Генеральні Кортеси, які повноваження та обов'язки Конгресу депутатів і Сенату?
7. Як Конституція Іспанії визначає регіональну автономію та яка роль автономних громад Іспанії в політичній системі?
8. Які повноваження мають автономні громади та як баланс влади між ними та центральним урядом регулюється Конституцією Іспанії?
9. Як в Іспанії функціонує принцип розподілу влади, які механізми забезпечують незалежність законодавчої, виконавчої та судової влади?
10. Яка роль Конституційного суду Іспанії, і як він захищає Конституцію та гарантує верховенство права?
11. Як іспанська судова система забезпечує незалежність і яка система судового перегляду в Іспанії?
12. Які основні права та свободи гарантовані Конституцією Іспанії, зокрема щодо гідності, рівності та недискримінації?
13. Яким чином Конституція Іспанії забезпечує захист громадянських свобод, таких як свобода слова, зібрань і релігії?
14. Як у Конституції Іспанії розглядаються права меншин і як ці права захищені?
15. Який процес внесення змін до Конституції Іспанії та які проблеми та обмеження існують під час внесення змін до Конституції?
16. Як змінилася Конституція Іспанії з часом, зокрема щодо захисту прав громадян і децентралізації влади?
17. Як Конституція регулює членство Іспанії в Європейському Союзі та який зв'язок між конституційним правом Іспанії та правом ЄС?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Іспанії 1978 року: історико-правовий аспект.

2. Монархія та парламентський суверенітет у конституційній системі Іспанії.
3. Конституційно-правовий статус уряду Іспанії.
4. Роль Конституційного суду Іспанії у захисті Конституції та основних прав громадян.
5. Принцип децентралізації в іспанському конституційному праві: автономія регіонів.
6. Основні права та свободи в Конституції Іспанії: порівняльно-правовий аналіз.

Тема 22. Основи конституційного права Швейцарії

Вивчення основ конституційного права Швейцарії передбачає вивчення його унікальних політичних і правових традицій, які підкреслюють пряму демократію, федералізм і урядування на основі консенсусу. Нижче подано детальні методичні рекомендації щодо вивчення вказаних питань.

1. Конституція Швейцарії 2000 року. Почніть з аналізу історичного розвитку Швейцарії, проаналізуйте еволюцію від конституції 1848 р. Конфедеративної держави до перегляду її в 1999 р. і введення в 2000 р. в дію конституції федеративної Швейцарії. Вивчіть преамбулу та ключові статті Конституції Швейцарії, зокрема ті, що стосуються основних прав (статті 7–36), прямої демократії (статті 138–142) і федерального устрою (статті 42–53).

В історичному аспекті проаналізуйте необхідність перегляду для модернізації та спрощення попередньої конституції, зберігаючи її основні цінності. Порівняйте Конституцію Швейцарії з іншими сучасними конституціями (наприклад, Основним законом Німеччини), щоб визначити такі унікальні риси, як пряма демократія.

Поміркуйте над питаннями, як Конституція швейцарської конфедерації балансує між федералізмом і прямою демократією і яким чином Конституція 2000 року відображає виклики сучасного управління.

2. Форма правління та територіальний устрій Швейцарії. Проаналізуйте республіканську форму правління з колегіальною виконавчою владою.

Розглядаючи Швейцарію як федеральну державу з 26 кантонами, що користуються значною автономією, проаналізуйте принцип субсидіарності.

Проведіть аналіз розподілу повноважень між федеральним урядом і кантонами на прикладах політики в галузі освіти чи оподаткування. Опрацюйте Розділ III Конституції, який визначає ролі та обов'язки кантонів і федеральних органів влади.

Поміркуйте над питаннями, як швейцарський федералізм враховує мовну та культурну різноманітність і які переваги децентралізованої системи Швейцарії.

3. Система, порядок утворення та компетенція вищих органів державної влади. Почніть з конституційно-правового аналізу правового статусу Федеральних зборів - двопалатного парламенту Швейцарії (Глава II Конституції), Федеральної ради, яка складається з 7 членів (ст. 175 Конституції) і федеральної адміністрації (ст. 178).

Проаналізуйте законодавчий процес та його особливості. Зверніть увагу на порядок формування уряду та його взаємодії з іншими органами державної влади.

Поміркуйте над питаннями, як колегіальна структура Федеральної ради впливає на управління.

4. Повноваження Президента Швейцарії. Проаналізуйте конституційно-правовий статус Президента Швейцарії, який головує на засіданнях Федеральної ради та представляє Швейцарію на міжнародній арені, але не має незалежної виконавчої влади. Вивчіть конституційні положення, що визначають обмежені повноваження Президента (стаття 176). Порівняйте президентство Швейцарії з іншими формами правління глав держав, наприклад, у парламентській чи президентській системах. Проілюструйте приклади, коли президент представляв Швейцарію на міжнародній арені, підкреслюючи колективний характер прийняття рішень.

Поміркуйте над питаннями, які переваги та недоліки ротаційного головування в Швейцарії і як швейцарське головування відображає принципи колегіальності та нейтралітету.

5. Референдум. Партійна система Швейцарії. На основі Конституції (статті 140-142) проведіть конституційно-правовий аналіз інституту референдуму. Зверніть увагу на існування народної ініціативи, яка по суті є формою участі громадськості в законотворчості і яка може призвести до перегляду Конституції. Проілюструйте реальні приклади або народних ініціатив, таких як Федеральна народна ініціатива «проти будівництва мінаретів» або рішень щодо відносин з ЄС. Проведіть аналіз пропорційного представництва та розподілу влади між політичними партіями. Визначте особливості політики консенсусу. Проаналізуйте, який вплив на зовнішню політику і міжнародні відносини має нейтралітет Швейцарії.

Швейцарія — країна з багатопартійною системою. Наведіть класифікацію політичних партій за їх ідеологічною спрямованістю. Проілюструйте основні політичні партії, таких як, Ліберально-радикальна партія, Зелена партія Швейцарії, Партія Центр, Швейцарська партія Праці та їх роль в урядуванні на основі консенсусу.

Для більш глибокого розуміння інститутів прямої демократії, створіть хронологію основних референдумів та ініціатив, щоб проілюструвати вплив прямої демократії на функціонування федеративної держави.

Поміркуйте над питаннями, як пряма демократія впливає на формування політики у Швейцарії і які виклики виникають через консенсусну політичну систему Швейцарії.

6. Судова влада. Конституційний контроль у Швейцарії. Зверніть увагу, що Федеральний суд є найвищим судовим органом Швейцарії, відповідальним за забезпечення однакового застосування федерального законодавства. Зверніть увагу на кантональні суди і їх роль у виконанні федерального та місцевого законодавства. Приділіть особливу увагу судовим переглядам, а саме на їх обмежений обсяг через залежність Швейцарії від народного суверенітету.

Створіть діаграму судової системи Швейцарії, яка показує зв'язок між федеральними та кантональними судами. Дослідіть механізми забезпечення неупередженості судів і процес призначення суддів. Проаналізуйте ключові рішення, щоб зрозуміти роль судової влади у вирішенні федеральних і кантональних спорів.

Зверніть увагу на відсутність спеціалізованого конституційного суду, а його функції здійснює Федеральний суд. Проаналізуйте американську модель конституційного контролю та її використання в Швейцарії. Проілюструйте діяльність Федерального суду у судових рішеннях, які відображають конституційні принципи.

Поміркуйте над питаннями: 1) як судова система Швейцарії підтримує федеральну єдність, поважаючи автономію кантонів; 2) як відсутність конституційного суду впливає на правову та політичну систему Швейцарії.

Рекомендація: вивчіть Конституцію Швейцарії. Дослідіть, як розвивалися унікальні політичні та правові традиції Швейцарії, зосереджуючись на федералізмі, нейтралітеті та прямій демократії. Порівняйте конституційну та політичну систему Швейцарії з іншими федеративними країнами (наприклад, Німеччиною, США). Підготуйте есе на тему «Конституційний контроль в Швейцарії».

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти можуть розвинути всебічне розуміння швейцарського конституційного права, його унікальних особливостей і його впливу на управління країною та суспільство.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові риси Федеральної конституції Швейцарії та як вона відображає історію федералізму та нейтралітету Швейцарії?

2. Як Конституція закріплює Швейцарію як федеративну державу та які основні принципи політичної системи Швейцарії?

3. Яке значення має пряма демократія у Швейцарії та як вона інтегрована в конституційну систему Швейцарії?

4. Як формується уряд Швейцарії, і які повноваження мають вищі органи державної влади?

5. Яка роль Федеральної ради Швейцарії та чим вона відрізняється від ролі глави держави в інших країнах?

6. Як функціонують Федеральні збори Швейцарії, які повноваження та обов'язки мають Рада кантонів та Національна рада?

7. Як Конституція Швейцарії визначає відносини між федеральним урядом і кантонами, і які повноваження залишаються за кантонами?

8. Як функціонує принцип федералізму в Швейцарії і яка роль кантонів у політичній системі?

9. Як прийняті політичні та законодавчі рішення розподілені між федеральним і кантональним рівнями в Швейцарії?

10. Як у Швейцарії діє розподіл влади та як збалансовані ролі законодавчої, виконавчої та судової влади?

11. Яка роль Федерального суду Швейцарії та який його внесок у систему стримувань і противаг у конституційному праві Швейцарії?

12. Які фундаментальні права гарантуються Федеральною конституцією Швейцарії?

13. Яким чином Конституція Швейцарії забезпечує захист громадянських свобод, таких як свобода слова, зібрань і релігії?

14. Яким чином Конституція Швейцарії захищає права мовних і культурних меншин, особливо щодо чотирьох національних мов?

15. Яка роль референдумів та ініціатив у Швейцарії, і як Конституція забезпечує активну участь громадян у прийнятті рішень?

16. Як здійснюється референдний процес?

17. Який процес внесення змін до Федеральної конституції Швейцарії та які проблеми чи обмеження існують для конституційних змін?

18. Як Конституція врівноважує потребу в політичній стабільності зі здатністю пристосовуватися до мінливих обставин через всенародне голосування чи правові реформи?

19. Які основні сучасні конституційні дебати в Швейцарії, зокрема щодо ролі прямої демократії в сучасному управлінні?

20. Як членство Швейцарії в міжнародних організаціях взаємодіє з її конституційними принципами нейтралітету та федералізму?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Федеральна конституція Швейцарії: історико-правовий аспект.
2. Пряма демократія в Швейцарії: унікальний конституційний механізм.
3. Федералізм у конституційному праві Швейцарії: баланс кантональної автономії та національної єдності.
4. Роль Федерального суду Швейцарії: забезпечення конституційної та правової узгодженості.
5. Правове регулювання основних прав громадян в Конституції Швейцарії.

Тема 23. Основи конституційного права Японії

Щоб зрозуміти японське конституційне право, студенти повинні зосередитися на його історичній еволюції, основних принципах і балансі сил між його інститутами.

Нижче наведено методичні рекомендації щодо вивчення даної теми, структуровані навколо викладених ключових питань.

1. Конституція Японії (1947 р.). Проаналізуйте заміну Конституції Мейдзі (1889 р.) під час окупації союзників, що ознаменувало перехід Японії до демократії та парламентарної монархії. Вивчіть преамбулу та ключові: Розділ I. Імператор, Розділ III. Права і обов'язки нації та Розділи IV-VIII — вищі органи державної влади. Порівняйте Конституцію 1947 року з Конституцією Мейдзі, щоб підкреслити перехід суверенітету від Імператора до народу. Дослідіть дебати навколо статті 9, включаючи нові тлумачення щодо Сил самооборони Японії. Поміркуйте над питанням, яким чином Конституція 1947 року втілює демократичні ідеали.

2. Форма правління. Територіальний устрій Японії. Вивчіть такі ключові терміни, як «конституційна монархія», «парламентська демократія» та «унітарна держава». Ознайомтеся з історичною хронологією Японії, зосереджуючись на післявоєнній реконструкції (1945-1952) і прийнятті чинної Конституції в 1947 році. Дослідіть політичну реструктуризацію Японії після Другої світової війни під наглядом США, яка сформувала її сучасну демократичну структуру. Проаналізуйте роль імператора як символічної фігури (стаття 1). Заслуговує на увагу прихильність Японії до пацифізму (стаття 9), що забороняє утримання військових сил для війни.

Проведіть правовий аналіз основ парламентської демократії (статті 41–74), що детально визначають повноваження та функції парламенту, Прем'єр-міністра та Кабінету міністрів.

Японія як унітарна держава, поділена на 47 префектур з виборними губернаторами та місцевими зборами. Проаналізуйте, як центральні та місцеві органи влади співпрацюють під час національних криз, таких як стихійні лиха чи пандемії.

Поміркуйте над питанням, як унітарний устрій Японії впливає на автономію її префектур.

3. Система, порядок утворення та компетенція вищих органів державної влади. Конституційний контроль. Проведіть конституційно-правовий аналіз правового статусу парламенту Японії як вищого законодавчого органу, разом із Палатою представників і Палатою радників. Проаналізуйте правовий статус Прем'єр-міністра і процедуру формування Кабінету міністрів.

Зверніть увагу на Верховний суд та інші суди з обмеженим конституційним контролем. Проаналізуйте статті 41-74 щодо законодавчих і виконавчих функцій, а також статті 76-82 щодо судових функцій. Вивчіть процес виборів членів парламенту та роль Прем'єр-міністра як голови уряду.

Порівняйте систему Японії з іншими парламентськими демократіями, зосередивши увагу на відсутності сильного конституційного суду. Перегляньте важливі рішення японських судів щодо конституційних питань.

Поміркуйте над питаннями: 1) як японська система забезпечує розподіл влади, одночасно сприяючи ефективності управління; 2) чому в Японії

відсутній спеціалізований конституційний суд і як це впливає на конституційний контроль.

4. Повноваження монарха Японії, порядок престолонаслідування та відносини між монархом і парламентом. Імператор Японії - символічна фігура згідно зі ст. 1 Конституції, яка не має урядових повноважень. Імператор виконує церемоніальні обов'язки, такі як проголошення законів і призначення Прем'єр-міністра. Опрацюйте статті 1-8, зосереджуючись на символічній ролі та обов'язках імператора. Дізнайтеся, як роль імператора змінилася після Другої світової війни з божественного суверенітету на суто церемоніальну позицію. Проаналізуйте сучасні дискусії про закони про престолонаслідування та гендерну рівність в імператорській родині.

Поміркуйте над питаннями: 1) як роль імператора відображає конституційну відданість Японії демократії; 2) чи повинна Японія переглянути свої закони про спадкування.

5. Партійна система Японії. Почніть з теоретичного питання, що таке партійна система і політична партія. Зверніть увагу на домінування Ліберально-демократичної партії (ЛДП). Необхідно розібратися в японській традиції створення коаліцій і консенсусу в управлінні. Простежте еволюцію політичних партій і виборчих реформ Японії. Перегляньте результати останніх виборів, щоб зрозуміти розподіл влади між політичними партіями. Дізнайтеся, як на політичні рішення впливає консенсусна культура Японії.

Поміркуйте над питанням: 1) як домінування ЛДП сформувало політичний ландшафт Японії; 2) які сильні та слабкі сторони виборчої системи Японії.

6. Судова влада Японії. На основі статей 76-82 ознайомтеся зі структурою та функціями японських судів. Проаналізуйте положення щодо судової незалежності, що забороняє втручання з боку інших гілок влади. Перегляньте значні справи, щоб зрозуміти підхід судової системи до тлумачення конституції. Порівняйте судову систему Японії з системами, які мають спеціалізовані конституційні суди.

Поміркуйте над питаннями: 1) як судова система забезпечує справедливість і верховенство права в правовій системі Японії; 2) яким чином відсутність широкого судового контролю впливає на конституційне урядування.

Рекомендація: прочитайте повний текст Конституції 1947 року та зверніться до наукових статей, які аналізують її принципи та вплив на державу та суспільство. Використовуйте історичний контекст. Для візуалізації навчання створюйте діаграми, графіки та діаграми, щоб зрозуміти взаємозв'язки між політичними інституціями та історичну траєкторію японського конституційного права. Порівняйте правові та політичні системи Японії з системою інших парламентських демократій, щоб виділити її унікальні особливості. Аналізуйте поточні події, такі як обговорення конституційних поправок, політичних реформ або судових рішень, щоб поєднати теорію з практикою. Слідкуйте за поточними політичними та правовими подіями в Японії.

Дотримуючись таких рекомендацій, студенти отримають повне розуміння японського конституційного права, його історичних основ та застосування в сучасній політичній системі.

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові риси японської Конституції Японії 1947 р. і як вона відображає трансформацію Японії після Другої світової війни?
2. Як конституція встановлює Японію як конституційну монархію та яка роль імператора в політичній системі?
3. Яке значення має стаття 9 Конституції Японії та як вона відображає післявоєнну пацифістську позицію Японії?
4. Як формується японський уряд відповідно до Конституції та які повноваження вищих органів державної влади?
5. Яка роль Прем'єр-міністра в Японії та як обирається Прем'єр-міністр відповідно до Конституції Японії?
6. Як функціонує японський парламент, які повноваження та обов'язки Палати представників і Палати радників?
7. Яка конституційна роль Імператора в Японії та чим посада Імператора відрізняється від інших монархів у конституційних монархіях?
8. Як Конституція Японії визначає відносини між Імператором і Кабінетом Міністрів і які церемоніальні обов'язки виконує Імператор?
9. Як розподіл влади діє в Японії та як збалансовані ролі законодавчої, виконавчої та судової влади?
10. Яка роль судової системи і як забезпечується незалежність судової влади згідно з Конституцією Японії?
11. Як функціонує судовий контроль у Японії та яка роль Верховного суду Японії у тлумаченні Конституції?
12. Які основні права гарантуються Конституцією Японії, зокрема щодо особистої свободи, рівності та людської гідності?
13. Як Конституція Японії забезпечує захист громадянських свобод, таких як свобода слова, зібрань і релігії?
14. Як у Конституції Японії розглядаються права жінок, меншин та інших уразливих груп?
15. Який процес внесення змін до Конституції Японії та які труднощі виникають під час внесення змін до Конституції?
16. Як стаття 9 Конституції Японії впливає на дискусії про військову політику країни, які аргументи є за і проти її перегляду?
17. Які існують сучасні конституційні проблеми в Японії, зокрема щодо політики безпеки Японії та її відносин із сусідніми країнами?
18. Яким чином членство Японії в міжнародних організаціях, таких як ООН, пов'язане з конституційними принципами пацифізму та міжнародної співпраці?

19. Як Конституція Японії вирішує питання, пов'язані з національною обороною, і яку роль відіграють Сили самооборони у системі безпеки країни?

Теми науково-дослідних завдань:

1. Конституція Японії 1947 року: історико-правовий аспект.
2. Конституційно-правовий статус Імператора Японії.
3. Конституційно-правовий статус уряду Японії.
4. Пацифізм в Конституції Японії: конституційно-правовий аспект.
5. Конституційно-правовий статус японський парламенту.
6. Правове регулювання основних прав та свобод громадян Японії.

Література:

1. Державне право зарубіжних держав: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 260 с.
2. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О.Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. – 183с.
3. Конституційне право зарубіжних країн. Для підготовки до іспитів : Навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 2015. 206 с.
4. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / Н.В. Мішина, В.О. Міхальов, В.О.уранін та ін.; за ред. Н.В. Мішиної, В.О. Міхальнової. – Херсон: ОЛІ-ПЛЮС, 2019. – 644 с.
5. Конституції країн світу: Італійська Республіка, Держава-Місто Ватикан, Королівство Іспанія, Португальська Республіка / О. В. Коротюк, О. В. Лавринович / Переклад – Т. В. Руденко, В. С. Станіч. – К. : ОВК, 2021. – 320 с.
6. Конституції країн світу: Конституційні акти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії / Переклад – В. С. Станіч. – К. : ОВК, 2023. – 700 с.
7. Марченко В. В. Конституційно-правовий статус уряду в країнах ЄС (на прикладі Франції, Федеративної Республіки Німеччини, Іспанії). Київ : Правова єдність, 2010. 216 с.
8. Палант Б. Білль про права (практика застосування).Х.:Право,2018. 264с.
9. Савчин М. В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Х.: Право, 2018. 440 с.
10. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. 13-те вид., виправ, та допов. / НАН України. Інститут історії України. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 224 с.

Нормативно-правові акти

1.	Конституція	США.	URL	:
	http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/usa_const.htm			
2.	Конституція	Італії.	URL	:
	https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/1541579165const_italy.pdf			
3.	Конституція	КНР.	URL	:
	http://lib.rada.gov.ua/static/LIBRARY/catalog/law/china_constitut.html			
4.	Конституція	Польщі.	URL	:
	https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/1525439592pol_const_new_a5_web.pdf			
5.	Конституція	Франції.	URL	:
	https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/1525439702fr_const_new_a5-web.pdf			

6. Основний Закон ФРН. URL : <https://kfcp.law.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/10/Konstytutsiia-FRN.pdf>

7. Конституція Іспанії. URL : <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en>

8. Конституція Швейцарії. URL : <https://www.ditext.com/swiss/constitution.html>

9. Конституція Японії. URL : https://uk.wikisource.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%AF%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%97

Навчальне видання

Марченко В. В.

Методичні рекомендації

Відповідальний за випуск: Головань Т. Г.

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несе автор

Підписано до друку 23.12 24. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Cambria. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 5,12. Обл.-вид. Арк. 5,1 Зам №5/12/24.
Тираж 50 прим. Ціна договірна.

Відомості про видавництво
ФОП Панов А. Н.
Свідоцтво серії ДК № 4847 від 06.02.2015 р.
м. Харків, вул. Жон Мироносиць, 10, оф. 6.
тел. +38(057)714-06-74, +38(050)976-32-87,
copy@vlavke.com